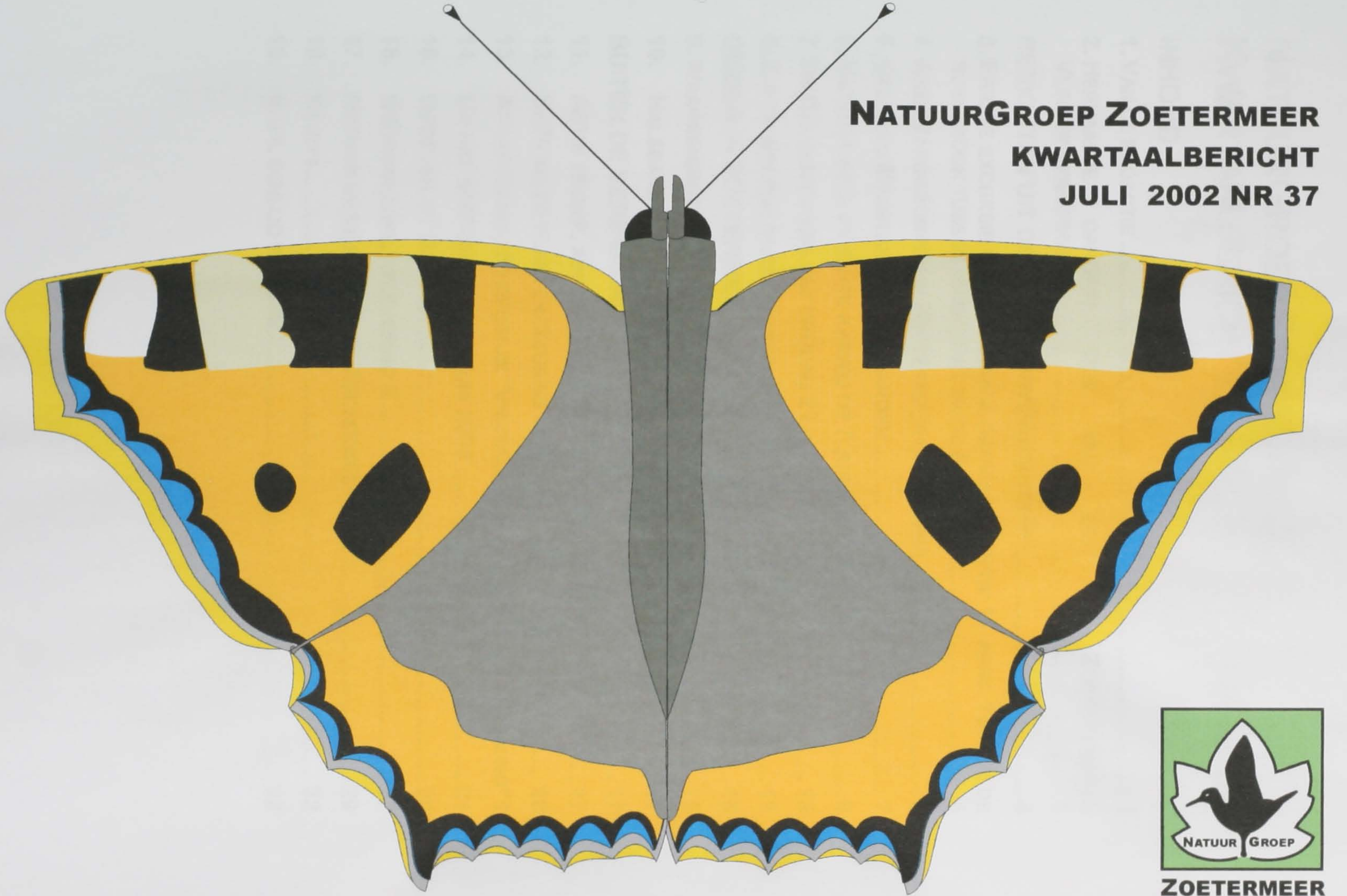

NATUURGROEP ZOETERMEER
KWARTAALBERICHT
JULI 2002 NR 37

ZOETERMEER

NATUURGROEP ZOETERMEER

KWARTAALBERICHT Nr.37

juli 2002

INHOUD

1. VAN DE REDACTIE	3
2. HERHAALDE OPROEP: DOE MEE MET DE ZOETERMEERSE VLINDERWERK GROEP.....	3
BERICHTEN UIT DE PLANTENWERK GROEP.....	4
3. EERSTE EXCURSIE VAN HET NIEUWE GROEISEIZOEN OP 11 APRIL 2002 IN DE BOSSTROOK TUSSEN MEERZICHT EN DE A12.....	4
4. ARME ZANDGRONDEN IN ZOETERMEER OP 25 APRIL.....	5
5. EXCURSIE MAASLANDSE VLIETLANDEN	7
6. NATTE VOETEN EN ECHTE KARWIJ OP 7 JUNI.....	9
7. DE BALIJ-EXCURSIE VAN VRIJDAG 21 JUNI.....	10
8. ZOETERMEERSE GRASSEN DIE NA JUNI BLOEIEN	11
GEZIEN IN ZOETERMEER	15
9. WAARNEMINGEN	15
10. HALSBANDPARKIETEN BEREIKEN ZOETERMEER	17
BUITEN DE VERENIGING	17
11. ACTIE VISDIEF, APRIL 2002.....	17
12. SNP- WILDE PLANTENEXCURSIE IN BUYTENWEGH OP 22 MEI	18
13. AANKONDIGING SYMPOSIUM "VRIJWILLIGERS EN SOORTBESCHERMING".....	19
14. UIT HET SNP-NIEUWS VAN JUNI 2002	21
15. GROETEN UIT DRENTE	23
16. NOORDNIEUWS, AFLEVERING 3	27
17. NATUUR EN MILIEUAGENDA ZOETERMEER.....	29
18. NAMEN.....	32
19. IK WIL OOK LID WORDEN.....	32

*Ook in Zoetermeer schrijft de natuur geschiedenis.
Zij zoekt haar journalisten,
want zij bestaat slechts bij de gratie van wie haar ziet.*

*Doe 1x per 2
à 3 weken 2
uurtjes mee
met de
plantenwerk-
groep.*

*Goeie sfeer,
boeiend,
leerzaam,
nuttig.*

*Informatie:
Evelien van
den Berg, tel:
079-3213445
(18:00-19:30)*

1. Van de redactie

Het jaar 2002 is, als dit blad verschijnt alweer halverwege. Vier stadsnatuurplanjaren" met veel op de natuur gerichte activiteiten liggen inmiddels bijna achter ons. De Zoetermeerse natuur blijft verrassen zoals ook nu weer blijkt in dit kwartaalbericht en zo hoort het ook. Daarom blijven er journalisten nodig die zich verwonderen en schrijven over wat ze zien in hun dagelijkse leefomgeving. Stadsnatuur bestaat immers slechts bij de gratie van wie haar ziet zoals bij de oprichting van de KNNV-afd. Zoetermeer in 1993 werd vastgesteld. De redactie van dit blad roept daarom al haar lezers op om waarnemingen te registreren en ons toe te zenden. Een onafgebroken stroom waarnemingen zorgt er voor dat onze lokale natuurkennis groeit en dat ook daarmee het natuurbelang beter afgewogen kan worden binnen het gemeentelijk beleid. Zoetermeer is nog steeds een groene, natuurrijke gemeente en het overgrote deel van z'n bewoners wil dat zo houden.

Draagt u de natuur een warm hart toe, stuur dan uw waarnemingen, liefst per E-mail naar:

T.M.dejong@bk.tudelft.nl

J.G.Vos@Zoetermeer.nl

Waarnemingen op papier genoteerd zijn natuurlijk ook van harte welkom op het redactieadres van dit kwartaalbericht: Marsmanhove 2, 2726 CM Zoetermeer.

Tot slot willen we de gemeentelijke actie "**Natuur in beeld**" nog eens van harte bij jullie aanbevelen. Deze actie loopt nog tot eind september. Er zijn inmiddels (eind juni) al ruim 500 vlinderwaarnemingen binnen.

Blijf ze doorgeven op: www.zoetermeer.nl

klik op "natuur en groen",

klik op "natuur in beeld"

E-mail: natuur.in.beeld@zoetermeer.nl

Schriftelijk bij:

Gemeente Zoetermeer

Antwoordnummer 10009

2700 VB Zoetermeer

Telefonisch op nummer: 079 -3469818

2. Herhaalde oproep: Doe mee met de Zoetermeerse Vlinderwerkgroep

Doelstelling: Behoud en verbetering van de vlinderstand in Zoetermeer door het geven van voorlichting en advies.

Door het lopen van een aantal monitoringroutes voor de Vlinderstichting kan het verloop van de dagvlinders in de gaten gehouden worden.

Een monitoringroute bestaat uit meestal 20 stukjes van 50 meter lengte, waarbij op een afstand van 2,5 meter links en rechts de vlinders geteld worden. Dit gebeurt wekelijks bij mooi weer van april tot oktober. Er zijn 2 monitoringroutes in het Buytenpark en 1 in het Westerpark.

We bespreken met de beheerders de eventueel te nemen maatregelen om de vlinderstand te verbeteren.

Ook al weet je nog niets van vlinders (we zijn immers allemaal zo begonnen) en vind je het leuk om mee te doen, dan kan je je opgeven bij:

Anja van Beek (coördinator vlinderwerkgroep)

Turfberg 16

2716 LT Zoetermeer

e-mail: famvbeek@wanadoo.nl

BERICHTEN UIT DE PLANTENWERKGROEP

3. Eerste excursie van het nieuwe groeiseizoen op 11 april 2002 in de bosstrook tussen Meerzicht en de A12.

Evelien van den Berg

Dit stuk is gelegen aan het eind van het Bredewater, waar een fiets en wandelpad begint. Helaas moest Marian v.d. Zeeuw afbellen (ze zou voor het eerst mee gaan) i.v.m. een pijnlijke voet. Wel aanwezig waren Johan, Fred, Monique, Peter en Evelien.

Het was een frisse avond, maar niet koud. Aan de rand van het fietspad stond een aantal hoge struiken; vogelkers, appel, meidoorn en hazelaar. De vogelkers heeft een mooie trosvormige bloeiwijze, de naam geeft aan dat van dit houtgewas de vruchten alleen door vogels worden gegeten. In de voorzomer vreten de rupsen van een stippelmot (de vogelkers is dan gehuld in suikerspinachtige draden) de struik volkomen kaal. Gevolg is dat veel bewoners verontrust bellen naar de gemeente. Er is echter niets aan de hand, de vogelkers herstelt zich na de langste dag geheel. Tegenover het fietspad, langs de spoorlijn zagen we veel bosveldkers en zaalingen van de appel. Deze zaalingen groeien op uit vanuit de trein schijnbaar achteloos weggegooide klokhuisen. De balsempopulieren, met hun zo kenmerkende geur, zijn zo'n 25 jaar geleden geplant. In het begin groeiden ze uitstekend maar nu gaat het veel minder goed. Deze exoten zijn blijkbaar niet goed opgewassen tegen ons zilte zeeklimaat, de verwachting is dat ze op niet al te lange termijn het loodje zullen gaan leggen.

Een meidoorn stond op een beschutte zonnige plaats in volle glorie te bloeien en dat is erg vroeg voor half april. Een struik met witte bloemen konden we niet direct thuis brengen, waarschijnlijk hebben we met een appel te doen. Daar Fred zich wat later bij de groep voegde, onstond er een komische situatie. Twee dames kruisten ons pad en waren vol belangstelling naar wat ons zoal bezig hield. Fred stapte op de dames af en gaf ze een stevige handdruk, daarbij zeggende: "Fred Reeder is de naam", niet wetende dat het toevallige passanten waren. We lieten Fred rustig zijn gang gaan. Later passeerde we de "handdruk-locatie" waardoor er rondom Fred's spontane actie veel hilariteit ontstond.

In dit gebied komt ook op een aantal groeiplaatsen het in deze streken zeer zeldzame donkersporig bosviooltje voor. Het bloeit later dan het maarts viooltje.

vingerhelmboem

Ook genoten we van de vingerhelmbloem die royaal aanwezig was.

De vroege bolgewasjes zoals lenteklokje gewoon en kaukasisch sneeuwlokje waren al uitgebloeid. Volgend jaar zal ik deze plek wat eerder bezoeken. Er bloeide nog wel een aantal oosterse sterhyacintjes, daarentegen was de wilde hyacint bezig in bloei te komen. Op een gegeven moment werd druk geroken aan het blad van een Ribessoort waarvan niet bekend was of het om de zwarte bes of de aalbes ging. De zwarte bes zou bij kneuzing een sterke cassisgeur verspreiden. Er waren wel goede neuzen maar de geur waar het om ging werd niet waargenomen. Bij de brug en steiger vlak achter de oranje koepeltjeswoningen ontdekten we veel kiemplanten van dagkoekoeksbloem, knopig helmkruid en citroenmelisse. De dwergkwee met z'n felrode bloemen stond prachtig te bloeien, deze struik brengt de eetbare kweeperen voort.

Dit was de plek waar Johan vorig jaar een aantal afwijkende water- en oeverplanten ontdekte, later in het seizoen zullen we deze plek nog eens wat uitgebreider bekijken.

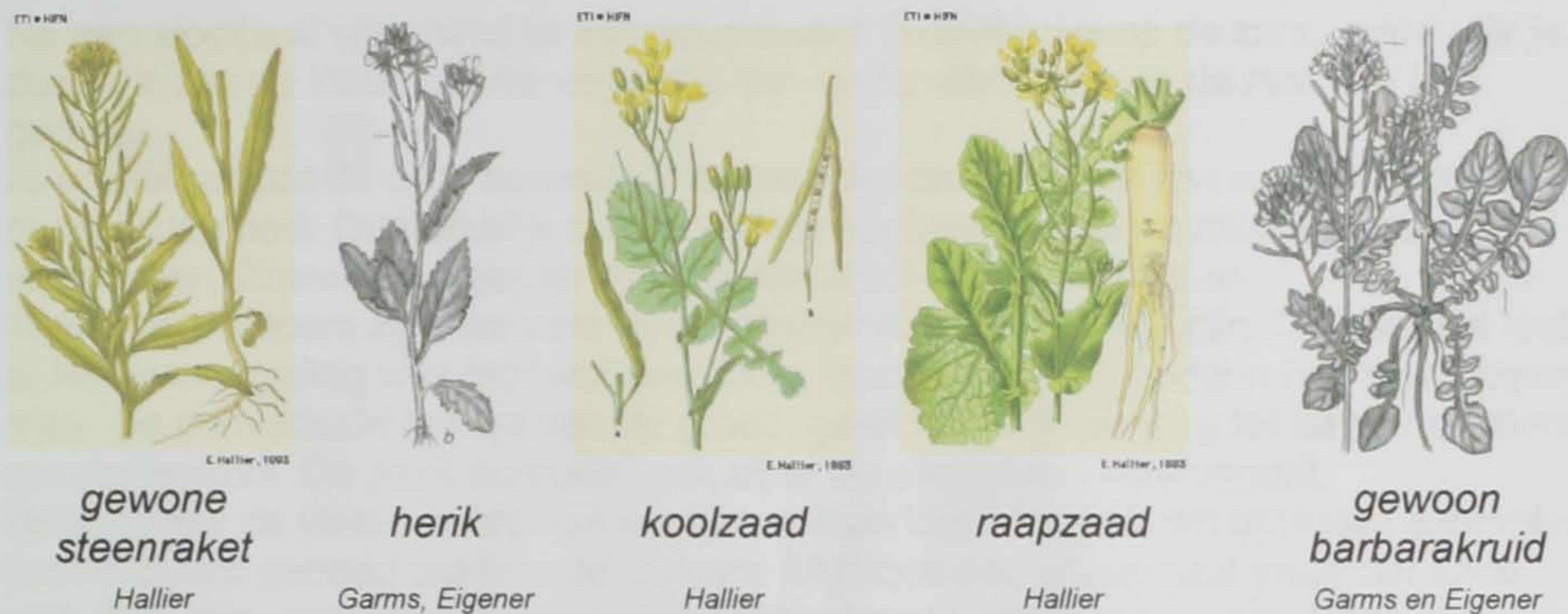
Tussen al het gepraat door hoorde Peter de roep van de bosuil. Eerder al werd het geschreeuw van halsbandparkieten waargenomen, dat blijkbaar deze bosstrook aan het veroveren is. (zie ook elders in dit blad) Op windstille plekken zagen we de eerste zwermen muggen boven onze hoofden, volgens Peter mannetjes van de vedermug. We passeerden een enorme knotwilg waarin zich een mini levensgemeenschap had ontwikkeld met o.a. een es, een meidoorn, een paardenbloem en een hazelaar die hier waarschijnlijk terecht was gekomen doordat een ekster er een meegenomen hazelnoot had laten vallen. Monique ontdekte met haar speurende blik het schuchtere begin van het lelietje der dalen, de start van een steeds grotere populatie? Afwachten maar!

Voor mij was het weer een zeer leerzame en ontspannende avond. We namen afscheid en ik gaf Johan bij wijze van uitzondering een hand, wat weer de nodige hilariteit veroorzaakte.

4. Arme zandgronden in Zoetermeer op 25 april.

Fred Reeder

Op deze tweede plantenwerkgroepavond verzamelden we om 19.15 uur in het Buytenpark op de vaste stek, tegenover de Kraal. Met z'n vijven, Peter, Johan, Evelien, Monique en ik werden we eerst even getraceerd op een botanisch lesje. Evelien gaf aanschouwelijk onderwijs over de verschillen tussen steenraket, herik, koolzaad en gewoon barbarakruid.

Dit aan de hand van meegebrachte voorbeelden.

Daarna naar het doel van de avond, een zandvlakte aan de rand van het Buytenpark op de grens met Leidschendam die eertijds bedoeld was om de stort uit te breiden.

Topografische Dienst

Langs de asfaltweg er heen stonden al de nodige jonge planten waaronder jacobskruiskruid, keizerkaars, zandhoornbloem en grote ereprijs zodat Johan, de lijstinvuller al direkt aan de slag kon. Ook de flora die ik altijd meesjouw kwam er aan te pas. Alleen die zuurtjes? Regelmatig gepasseerd door skaters en wielrenners, die de berg kennelijk als een uitdaging zien door meerdere malen achter elkaar de helling te nemen, vervolgden we onze wandeling door het drassige gebied waar we de wilde bertram van vorig jaar weer terugzagen. Opvallend was dat er nog geen bloeiende grassen te determineren waren. In het rietzoom, die we passeerden deed een rietzanger zijn uiterste best om te laten horen dat hij er ook was.

Na een slootje al springend te zijn gepasseerd kwamen we op de zandvlakte, die je duidelijk aan de kleur van de vegetatie kan onderscheiden van de rest van het gebied.

Al snel bleek dat de daar aanwezige schaapskudde niet veel van de plantengroei overgelaten had. Opmerkelijk dat de wel herkenbare planten in miniformaat voorkomen. Zowel de al eerder genoemde zandhoornbloem als de kluwenhoornbloem zijn hier vele malen kleiner dan we gewend zijn. De normaal toch al kleine vroegeling was hier wel zeer klein. Sommige leden hadden hier wat moeite mee. De gemiddelde leeftijd van de groep geeft soms aanleiding tot leesproblemen zonder leesbril. Dit geldt natuurlijk ook bij al die plantjes in miniformaat. Halverwege de vlakte ontdekten we een valkparkiet. Hoewel een ontsnapt exemplaar toch niet tam genoeg om hem te vangen. Monique deed haar best maar het lukte niet. Ook een lepelaar gaf een vluchtdemonstratie boven de heuvels. De aanwezigheid van een parelstuifzwam bevestigde dat het hier echt om een droge zandvlakte gaat. Op de terugweg nog even een stukje doorgelopen om een daar aanwezige vlier op naam te brengen. Volgens Johan gaat het hier om de trosvlier terwijl ik hem als bergvlier ken. Enig speurwerk thuis heeft opgeleverd dat de trosvlier ook wel bergvlier heet of andersom. In dezelfde stammenril stond iets verderop een voor ons onbekende kamperfoeliestruik te bloeien. (bij navraag bleek het *Lonicera tartarica rosea* te zijn, een soort die in Zoetermeer veel is aangeplant). Inmiddels was de zon onder de horizon verdwenen en met fraaie uitzichten over de waterstrook met mistniveaus wandelden we weer terug naar de kraal. Helaas werd ons uitzicht op de heuvels links verknald door de daar aanwezige nieuwe skibaan. De welstandscommissie kan nu wel bepalen dat zo'n ding moet opvallen in het landschap maar een kwastje verf, zoals de inwoners van Stompwijk voorstellen, in de kleur groen zou al een stuk helpen om dit onding wat minder te laten opvallen. Dus de blik maar op rechts gericht waarbij het opvalt dat er zo langzamerhand steeds meer spontane opslag van struikachtigen gaat voorkomen in het park. Inmiddels bijna twee uur later was het avondje weer voorbij. Dit keer zonder de zuurtjes van Evelien maar net zoals voorgaande jaren gezellig en leerzaam.

5. Excursie Maaslandse vlietlanden

Tilly Kester

Op zaterdag 25 mei zijn we met een klein clubje (Evelien, Peter, Jan en Monique) naar de Maaslandse vlietlanden geweest om de prachtige stroken boezemland te bekijken. Er stond een harde wind en het was bewolkt. Af en toe kwam de zon door. In de Natura (2001/1) stond een wandelroute beschreven die ik in mei 2001 met vrienden heb gelopen. We liepen toen o.a. langs prachtige stroken vochtig hooiland en het leek me leuk om een deel van deze route met de plantenwerkgroep te gaan lopen. Met Wim samen heb ik op de 2e Pinksterdag voorgelopen. Het was wederom prachtig.

De eigenlijke Maaslandse vlietlanden worden beheerd door Natuurmonumenten. Het zijn smalle stroken (laagveen)land, omgeven door vaarten of "vlieten". De vlieten zijn in de 14e eeuw gegraven om het overtollige water af te voeren waardoor smalle stroken land overbleven. Ze zijn uiteindelijk nooit ingepolderd. Het veen is daardoor niet ingeklonken en het gebied ligt hoger dan de omringende drooggemalen polders. Het laagveengebied bestaat uit open water, moerasbos, drassige riet-, en hooiland met karakteristieke bloemen en vogels.

De eigenlijke Maaslandse vlietlanden kun je niet bezoeken en grenzen aan het recreatiegebied de Broekpolder. Langs het water daarvan liggen ook zulke boezemstroken. We hebben een rondje gelopen, eerst langs de vochtige hooilandstroken en door het bos terug.

Zodra we uit de auto stapten hoorden we een heleboel vogels. Peter hoorde voor het eerste keer dit jaar een koekoekswijfje zingen. Verder hoorde we de bosrietzanger, de zwartkop, de grote bonte specht, de fitis, de tjiftaf, de heggemus, de kleine karekiet, de tuinfluiter en het winterkoninkje. Nog voordat we langs de boezemstrook van de Vlaardingse vaart liepen, zag Peter de eerste vlinder, een argusvlinder. De boezemstroken zagen rose-paars van de echte koekoeksbloem, de brede orchis, het moeraskartelblad en wat kale jonkers. Er tussen zag je de grote ratelaar, de scherpe boterbloem en de uitgebloeide dotters. Ook de moerasspirea was hier en daar te zien. Langs de Vlaardingse vaart zagen we een grote plek met veenpluis.

Evelien, Peter, Jan en Monique

Toen we langs de Boonervliet liepen, zagen we een bruine kiekendief en aalscholvers vliegen. Gierzwaluwen scheerden over het water. Ondanks de harde wind zagen we op dat stuk een atalanta en een kleine vos vliegen. Tussen een stukje wat ruigere begroeiing met waterzuring, gele lis en valerianen zagen we wijfjesvaren. Toen terug door het bos, dat nu ca 30 jaar oud is. Tussen 1958-1975 is dit terrein opgespoten met verontreinigd havenslib. Het is nu een groen gebied met inmiddels groot geworden aangeplante bomen o.a. populieren. Daartussen stonden veel vlierstruiken, verder is het tamelijk ruig. Tijdens de terugtocht is uitgebreid gesproken over gestreepte pyramabroekjes, maar die werden door de aanwezige deelnemers niet duidelijk gezien.

Al met al was het een leuke excursie.

6. Natte voeten en echte karwij op 7 juni.

Johan Vos

Laat die middags nog werden we getrakteerd op een intensieve motregen en stiekem dacht ik dat de plantenzoektocht deze avond weleens letterlijk in het water zou kunnen vallen. Om kwart voor zeven was het droog en begaf ik me richting Aziëweg. Al snel kwamen ook Evelien en Peter opdagen en hebben we nog even bij het afspreekpunt ("bocht in de Aziëweg bij het compensatiemoerasje") op meer belangstellenden staan wachten, echter tevergeefs. Dan maar de natte nog spaarse vegetatie ingedoken, helaas laarsen vergeten!

Dit gebied maakt onderdeel uit van het Noordelijk Plassengebied en is voorjaar 2002 "opgeleverd", zoals dat officieel heet. Het compensatiemoerasje heeft zijn bestaan te danken aan de plotselinge explosie van heel bijzondere vogelsoorten die hier geprofiteerd heeft van het gronddepot dat hier jarenlang gelegen heeft.

(kwartaalbericht nr 30 maakte hier melding van) Om het verlies van dit bijzondere plekje enigszins te verzachten zijn op deze plek enkele natuurlijk kwelplasjes benut om nieuwe natuurlijke ontwikkelingen een kans te geven. Reden genoeg voor ons floristen om ook hier de vinger aan de pols te houden.

Het beeld van het gebied wordt op dit moment sterk bepaald door grote slijkige, schaars begroeide platen om drie plasjes heen. Jammer dat men toch ook hier weer de oermenselijke drang om te gaan zaaien en planten niet heeft kunnen bedwingen. Dit zie je aan graspolletjes op rijtjes hier en daar aangevuld met een bolderik-, korenbloem- of phaseliaplant.

Het bekende Zoetermeerse "russenpakket", weliswaar in minivorm was hier nu al herkenbaar. Greppel-, zomp-, zeegroene en pitrus. Ook andere bekende moerasplanten als gele waterkers, moeras- en kluwenzuring, rode waterereprijs, blaartrekkende boterbloem, heen, geknikte vossestaart en vooral heel veel watergras.

ETI • HIFN

Heukels' Flora, 1996 & E. Hallier, 1886

echte karwij

Een soort die zeer sporadisch in Zoetermeer wordt waargenomen en je juist niet direct op deze plek verwacht is echte karwij. We troffen hier zelfs tientallen exemplaren aan!

Een groot vlotgras viel op door de forse, zilverkleurige, uitstaande bloeipluimen. De zijtakken van de pluim maakten hier en daar hoeken van 90 graden met de hoofdas! Karakteristiek voor deze soort is dat het lemna van de onderste bloemen aan de top "gaaf tot iets gekarteld, breed en vliezig is". Zo kunnen we weer een nieuwe soort voor Zoetermeer aan onze totaalijst toevoegen, stomp vlotgras (*Glyceria notota*).

Volgens mij is dit, ook in Zoetermeer zo'n soort waar we tot nu toe overheen gekeken hebben.

Goed te zien was de ijzerrijke kwel die hier de grond uitspuit inclusief de ijzerbacterieën die een olie-achtig vlies op het water vormen.

Verderop zagen we, te midden van de vele witte honigklaverplanten ook meerdere exemplaren van de goudgele honingklaver staan. Op andere plaatsen kussens met liggende klaver, nooit eerder zag ik zulke rijk bloeiende planten!

Langs de Noordhovense plas op de weg terug troffen we nog een bloeiende tuinkersplant aan. Verder hebben we nog even staan kijken naar een munt die wel wat weg had van akkermunt maar nog niet in bloei stond. Uitsluitel volgt later.

Met natte voeten en verzamelde planten stapten we tegen tienen weer op de fiets terug richting stad. Onderweg heb ik de mooiste Zoetermeerse zonsondergang ooit gezien wat ook deze avond weer heel bijzonder maakte.

7. De Balij-excursie van vrijdag 21 juni.

Evelien van den Berg

De langste dag vandaag en een schitterende avond met een wolkenloze azuurblauwe lucht. Deze avond hebben we een deel van 't Balijbos geïnventariseerd dat we nog niet eerder bezocht hadden, ten westen van Rokkeveen net buiten Zoetermeer.

Fred, Evelien, Johan en Peter

We liepen langs een bestaande brede vaart met opvallend helder water en een mooie aflopende oever. Tilly was er ook en zij startte direct met één van haar favoriete bezigheden, n.l. het "waterplanten vissen". We vonden o.a. klein en veelwortelig kroos, gewoon sterrekroos, smalle waterpest, grof hoornblad en een fonteinkruid. Na een grondige inspectie kwamen we op schedefonteinkruid uit. Aan de waterkant troffen we verder mattenbies, heen, moerasvergeet-mij-nietje en wat iel ogende slanke waterkers. Een groot verschil in vergelijking met het Noordhovemoerasje veertien dagen geleden, waar dezelfde soort zéér rijk bloeide. Vervolgens watermunt, rode waterereprijs, grote waterweegbree, zeegroene rus en héél véél prachtige, grote uitbundig bloeiende pitruspollen.

Aan de oever was het een wirwar van lantaarntjes, in dit geval de variatie rufa met rozig borststuk, ook was er een prachtige, luid kwakende groene kikker met een streep op zijn rug. Peter zag nog een aantal zweefvliegen, o.a. Volucella bombijlans. Tilly was gefascineerd door een steenhommel, herkenbaar aan het steenrode uiteinde van zijn achterlijf.

We bekeken nog eens het verschil tussen de basterd- en witte klaver. De eerste heeft vertakkingen en het bloemhoofdje is meestal aan de bovenkant wit en in 't midden rozig. De bloeiende stengels van de witte klaver daarentegen komen zonder vertakkingen de grond uit. Het watergras en fioringras lijken in bloeiende staat wel wat op elkaar. Het watergras is echter een echte moerasplant met een holle stengel waar in droge toestand weinig van overblijft. Rietzwenkgras en beemdlangbloem zijn in de praktijk niet zo gemakkelijk van elkaar te onderscheiden. Een belangrijk verschil tussen de beide soorten is dat rietzwenkgras over gewimperde bladoortjes beschikt. wat bij de planten uit het Balijbos goed te zien was.

Er groeide ook een paar "echte" margrietten. "Echt" genoemd door Johan, omdat ze hier ter plekke hoogstwaarschijnlijk zonder menselijke bemoeienis zijn verschenen. Het jonge bos stond vol brandnetels waar we zo nu en dan spinsels in zagen. Peter liet zijn deskundig oog er over gaan en hij concludeerde dat we hier te maken hadden met eitjes van een spin. Verder was er hier op plantengebied bijzonder weinig interessants te zien. Nadat we dit stuk verlaten hadden, kwamen we weer in een mooi open stuk grasland terecht met prachtig bloeiende grassen. Vooral rietgras, duinriet en timotheegras met bijzonder grote bloeipluimen vielen op. De "ontdekking van de avond" bleef helaas uit. Het is inmiddels traditie geworden dat we tijdens onze zoektochten altijd wel een nieuwe soort of een nieuwe vindplaats van een heel zeldzame soort vinden maar deze avond dus niet.

8. Zoetermeerse grassen die na juni bloeien

Taeke de Jong

In vervolg op de grassen van het voorjaar die in Kwartaalbericht 36 zijn opgesomd nu de later bloeiende grassen.

Vroege haver, zwenkdravik, zanddoddegras, schapegras, gewoon reukgras, zilverhaver, veldbeemdgras, grote vossestaart, ijle dravik, zijn nu uitgebloeid.

Zachte dravik s.l., duist, dravik 'madritensis', rood zwenkgras s.s., ruw beemdgras, fijn schapegras, bevertjes, veldgerst, kropaar, mannagrass, gestreepte witbol, glanshaver, straatgras, geknikte vossestaart, watergras, bloeien nog.

Vanaf juni bloeien nu bovendien:

VANAF JUNI		BLOEI van tot
	HOOG	boven het middel
Duinriet	<i>Calamagrostis epigejos</i>	juni aug pluim
Hoog struisgras	<i>Agrostis gigantea</i>	juni aug pluim
Italiaans raaigras	<i>Lolium multiflorum</i>	juni okt aar
Kweek	<i>Elymus repens</i>	juni aug aar
Oot	<i>Avena fatua</i>	juni aug pluim
Pluimgierst	<i>Panicum miliaceum</i>	juni sep pluim
Rietzwenkgras	<i>Festuca arundinacea</i>	juni juli pluim
Timoteegrass s.s.	<i>Phleum prat. ssp. pratens.</i>	juni aug aarpluim
Groene naalbaar	<i>Setaria viridis</i>	juli sept aarpluim
Hanepoot	<i>Echinochloa crus-galli</i>	juli jan pluim
	NAT	
Riet	<i>Phragmites australis (communis)</i>	juli okt pluim
Beemdlangbloem	<i>Festuca pratensis</i>	juni sept pluim
Hennegrass	<i>Calamagrostis canescens</i>	juni juli pluim
Rietgrass	<i>Phalaris arundinacea</i>	juni juli pluim
Ruwe smele	<i>Deschampsia cespitosa</i>	juni juli pluim
Liesgrass	<i>Glyceria maxima</i>	juli aug pluim
	MIDDEL	tot het middel
Engels raaigrass	<i>Lolium perenne</i>	juni jan aar
Gewoon langbaardgrass	<i>Vulpia myuros</i>	juni jan aar
Gewoon struisgrass	<i>Agrostis capillaris (tenuis)</i>	juni aug pluim
Gladde witbol	<i>Holcus mollis</i>	juni aug pluim
Goudhaver	<i>Trisetum flavescens</i>	juni juni pluim
Grote windhalm	<i>Apera spica-venti</i>	juni aug pluim
Kamgrass	<i>Cynosurus cristatus</i>	juni juli aar
Kanariezaad	<i>Phalaris canariensis</i>	juni jan aarpluim
Kruipertje	<i>Hordeum murinum</i>	juni jan aar
Geelrode naalbaar	<i>Setaria pumila (glauc)</i>	juli jan aarpluim
Harig vingergrass	<i>Digitaria sanguinalis</i>	juli dec aar
	LAAG	tot de knie
Fioringrass	<i>Agrostis stolonifera</i>	juni sept pluim
Hazestaart	<i>Lagurus ovatus</i>	juni juli aarpluim
Klein timoteegrass	<i>Phleum prat. ssp. bertolo.</i>	juni aug aarpluim
Straatliefdegrass	<i>Eragrostis pilosa</i>	juli dec pluim

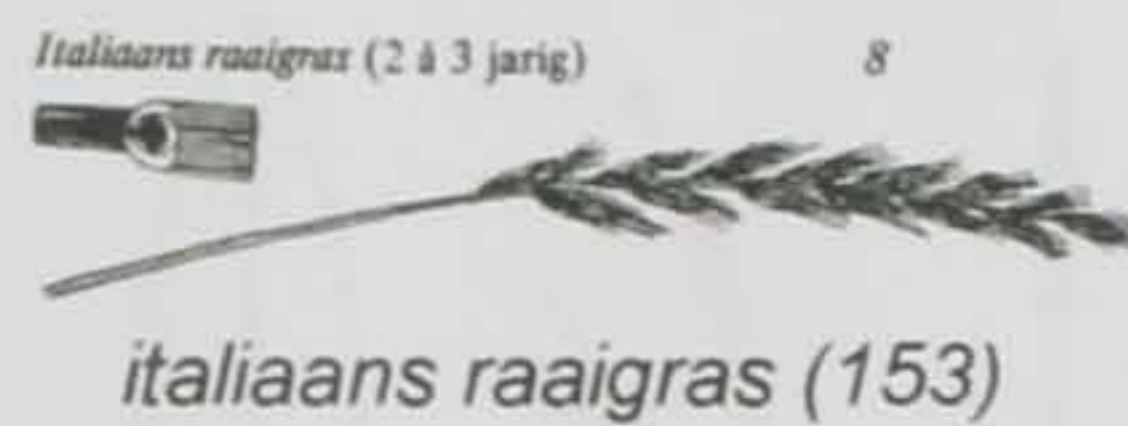
HOGES GRASSEN

duinriet (285)

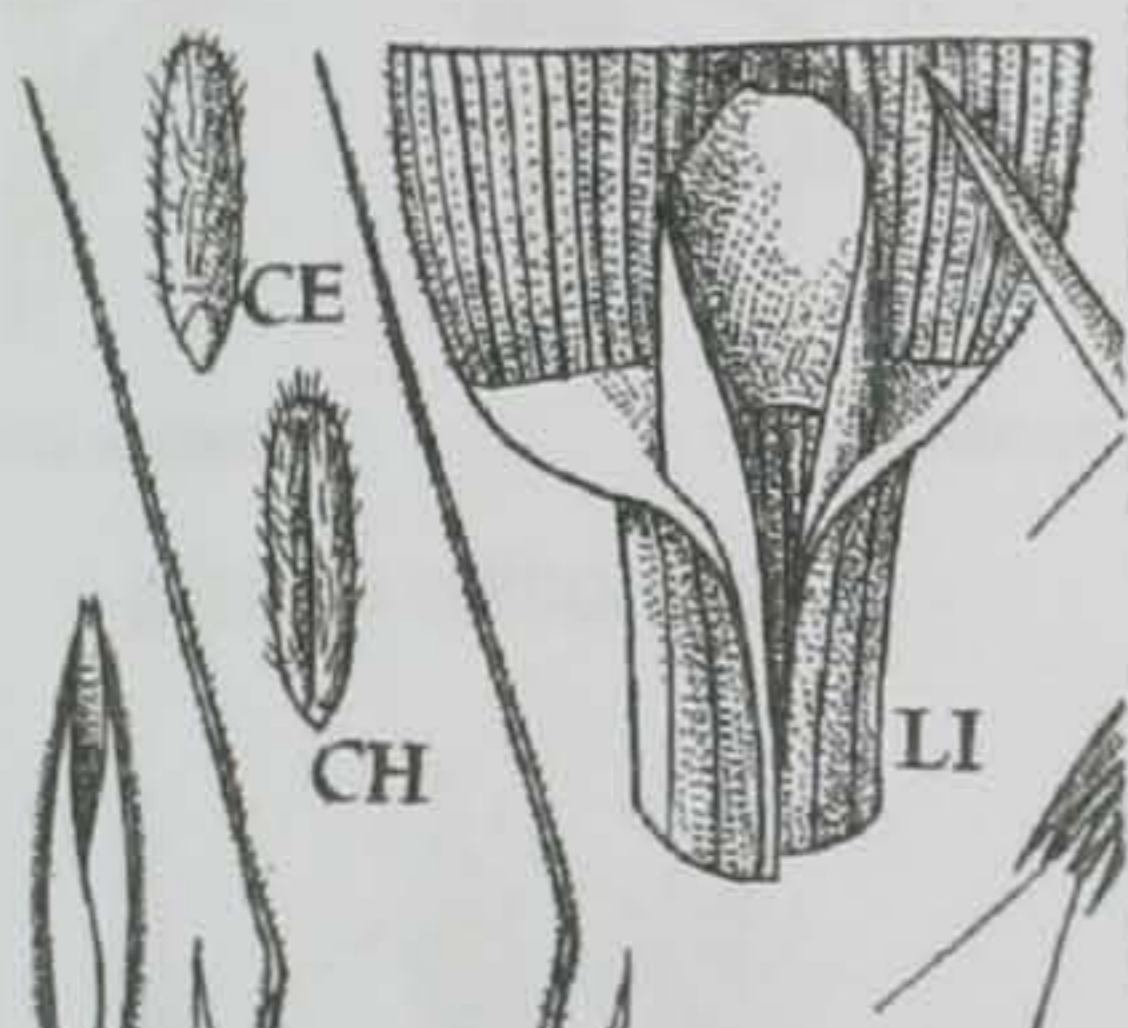
hoog struisgras (Hubbard 303)

italiaans raaigras (153)

kweek

oot (Hubbard 239)

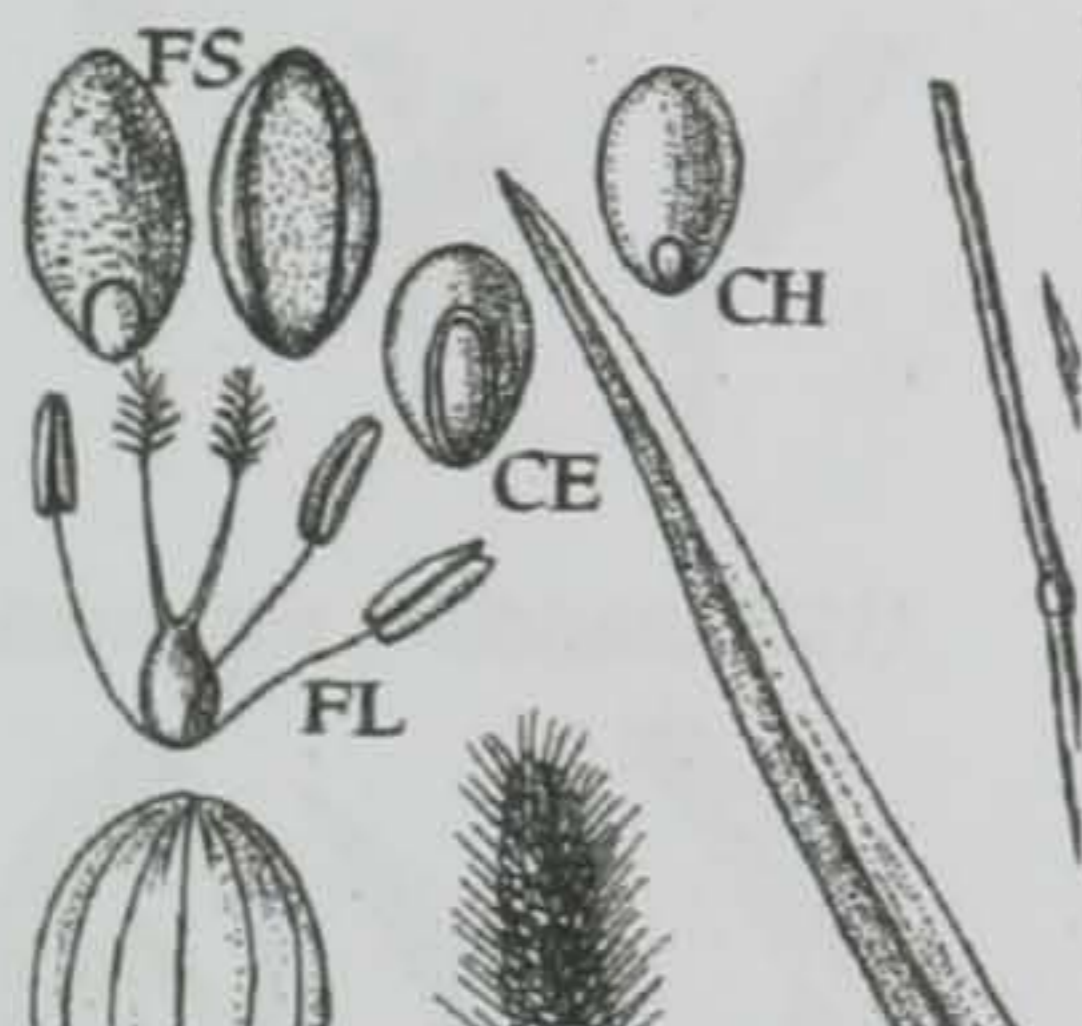
pluimgierst (Hubbard 371)

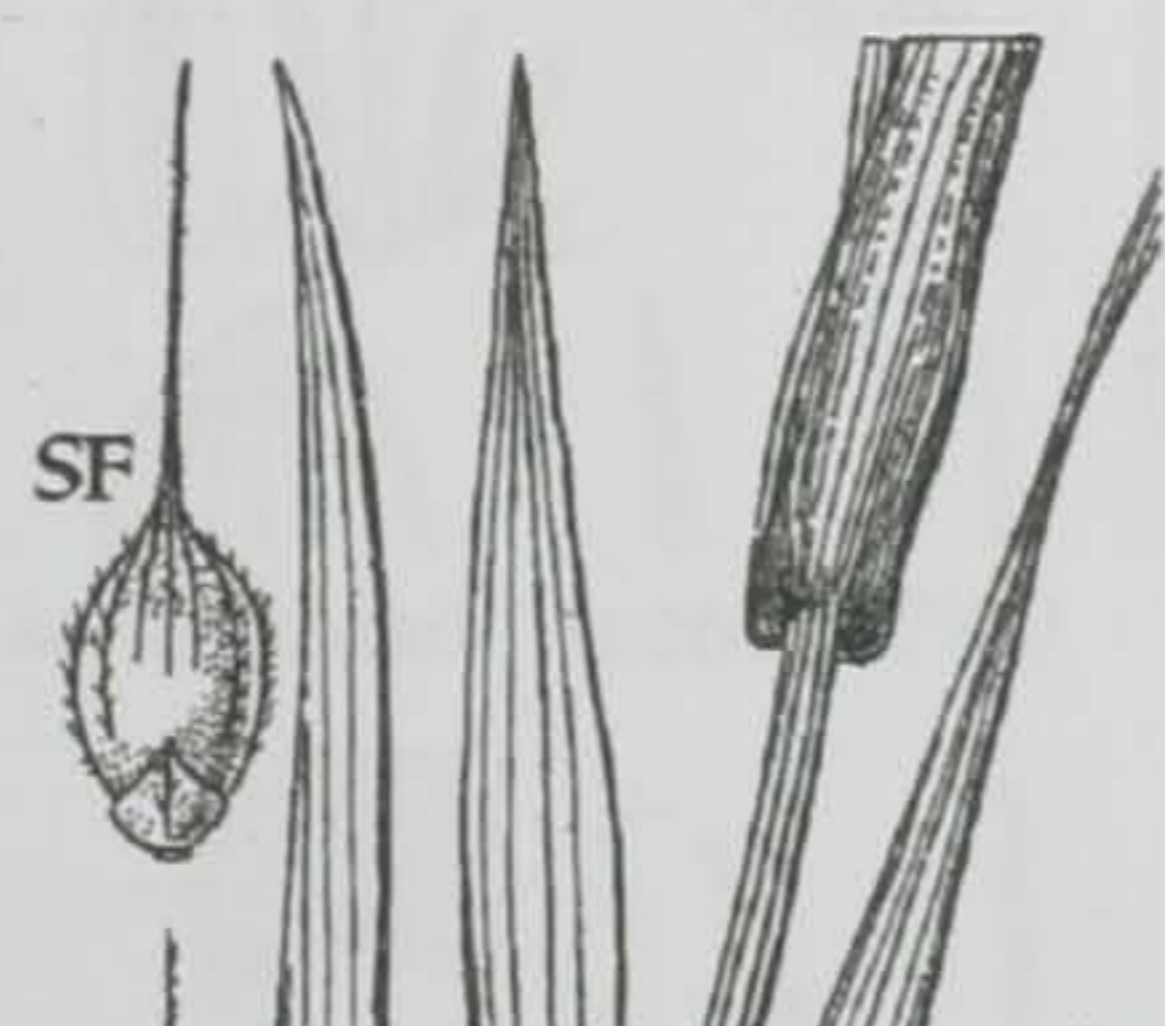
rietzwenkgras (145)

timoteegras s.s (322)

groene naalbaar (Hubbard 367)

Hanepoot (Hubbard 365)

bron van de fragmenten

HOGES GRASSEN IN NATTE OMGEVING

Riet

riet (349)

beemdlangbloem (143)

hennegras (Hubbard 283)

rietgras (275)

ruwe smele (253)

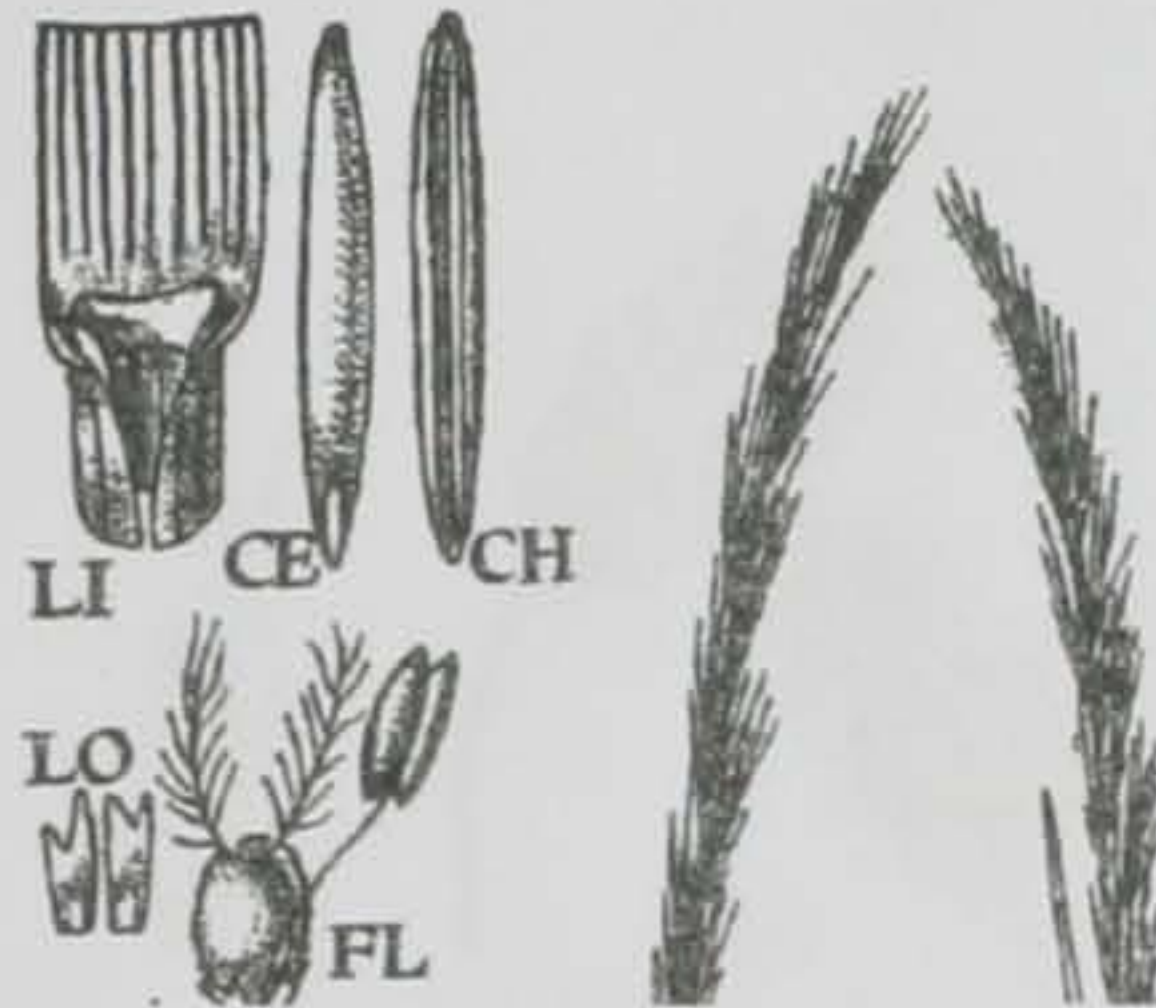

liesgras (125)

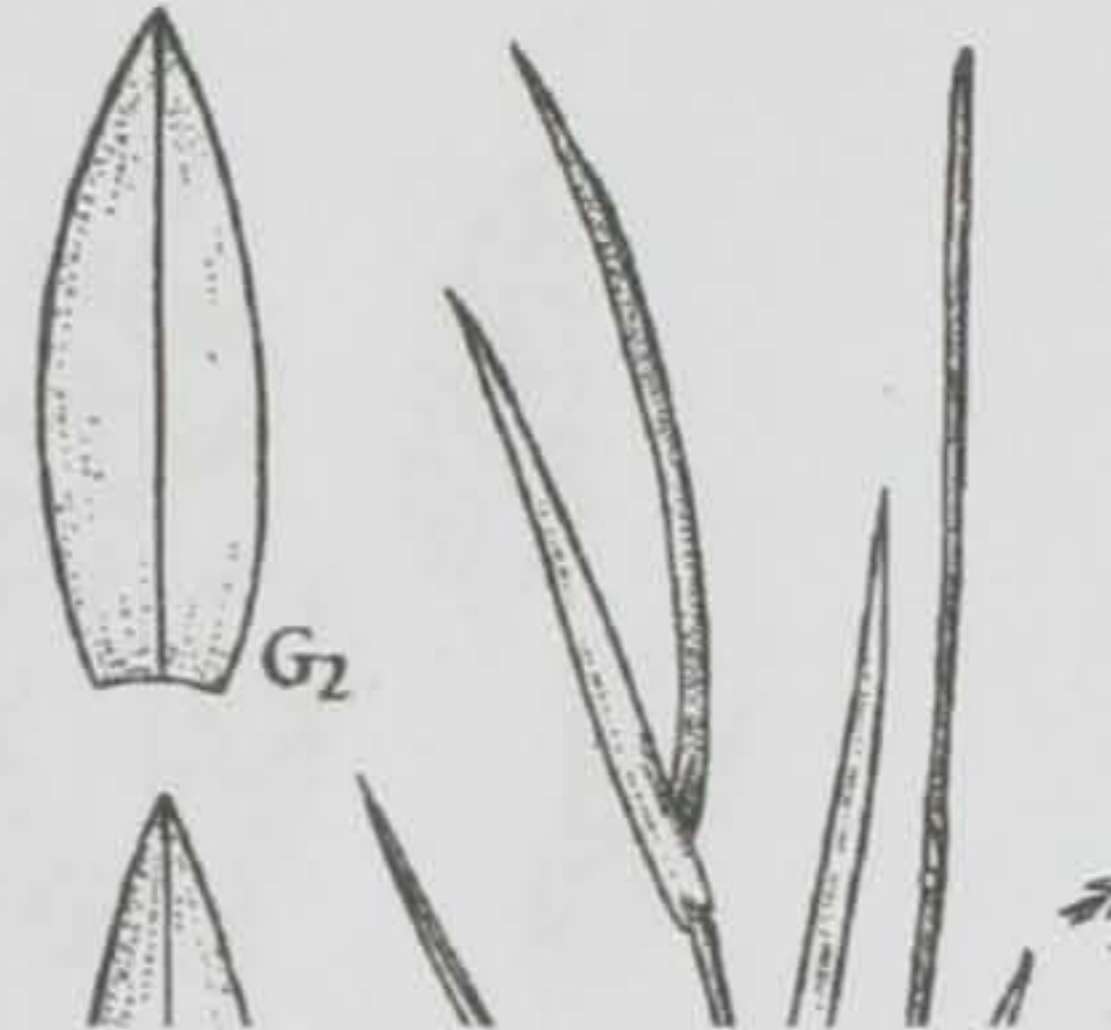
GRASSEN DIE TOT HET MIDDEL KUNNEN REIKEN

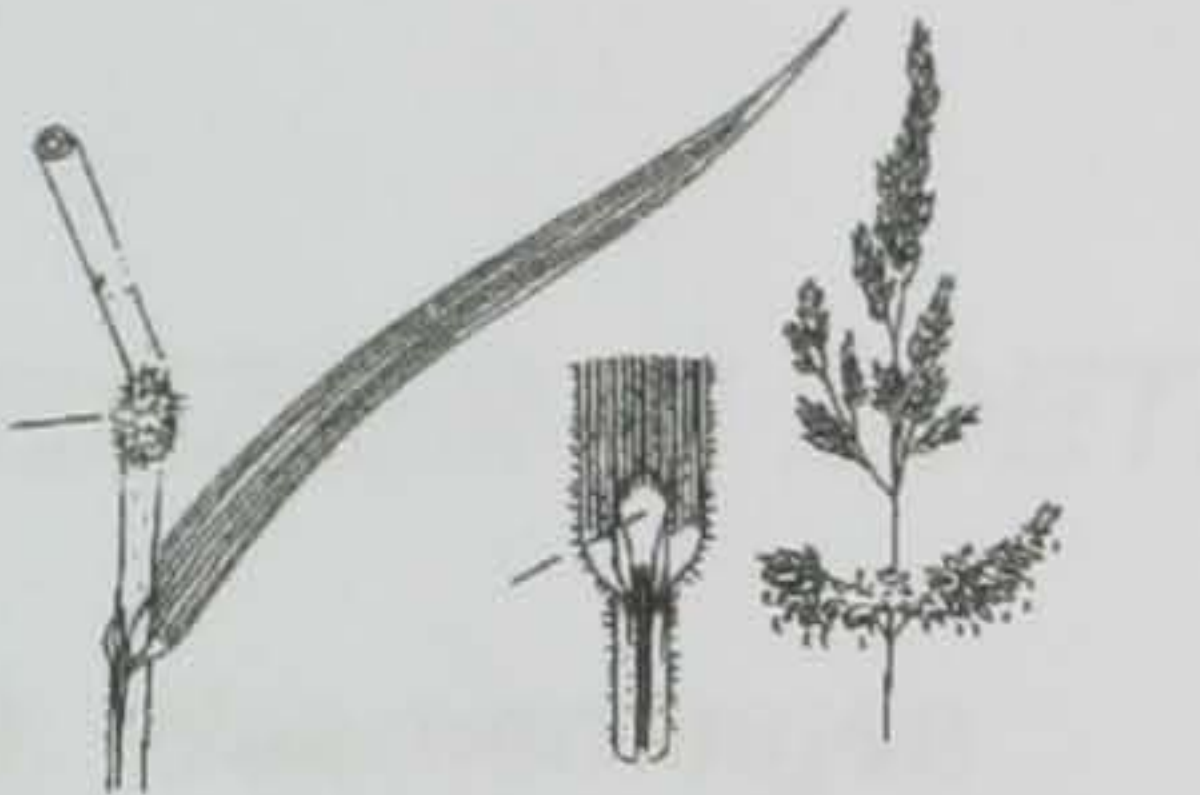
engels raigras (151)

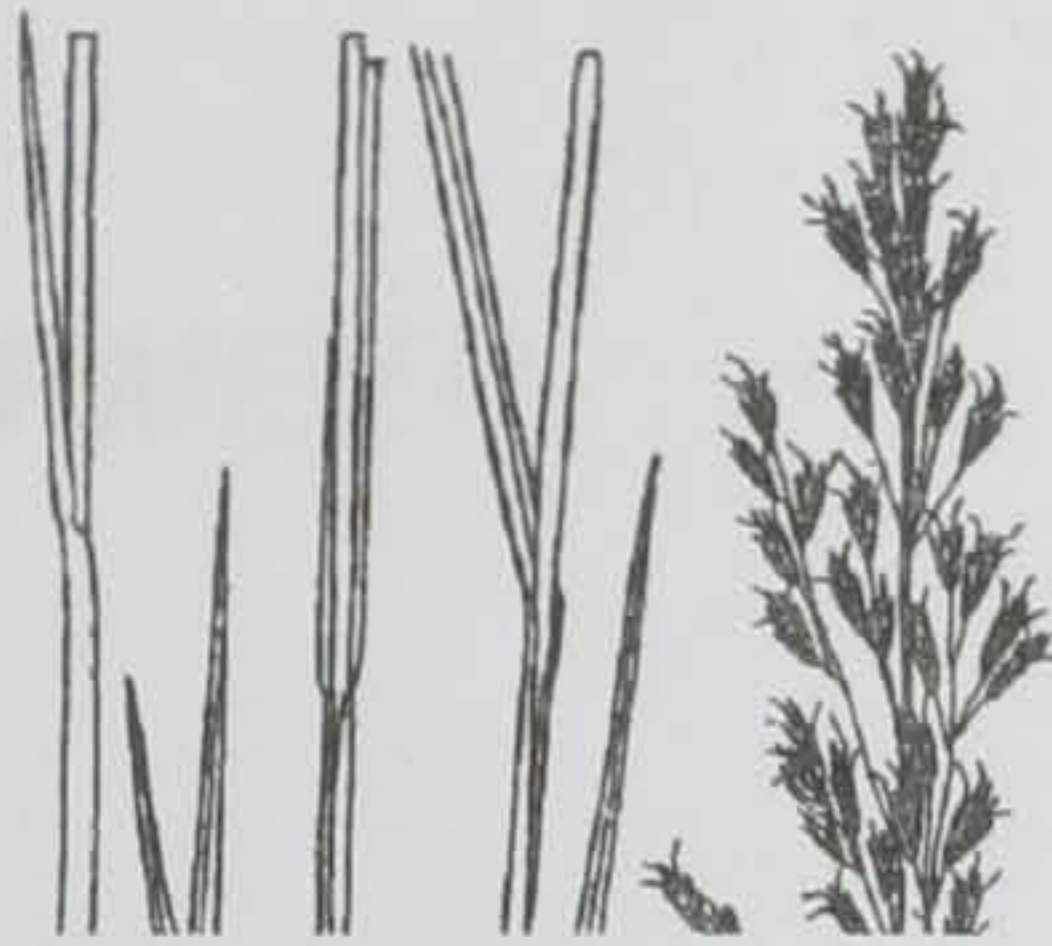
gewoon langbaardgras (Hubbard 159)

gewoon struisgras (Hubbard 301)

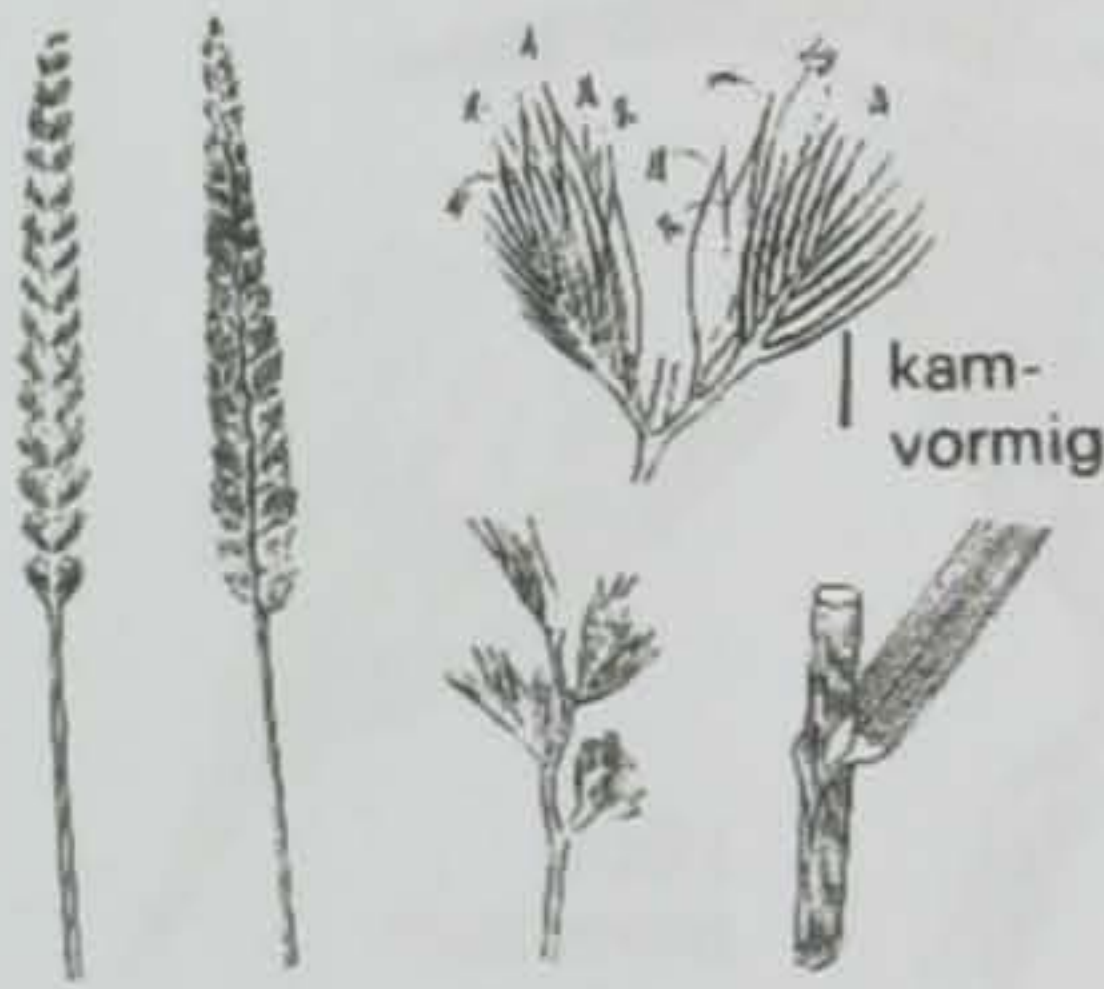
gladde witbol (265)

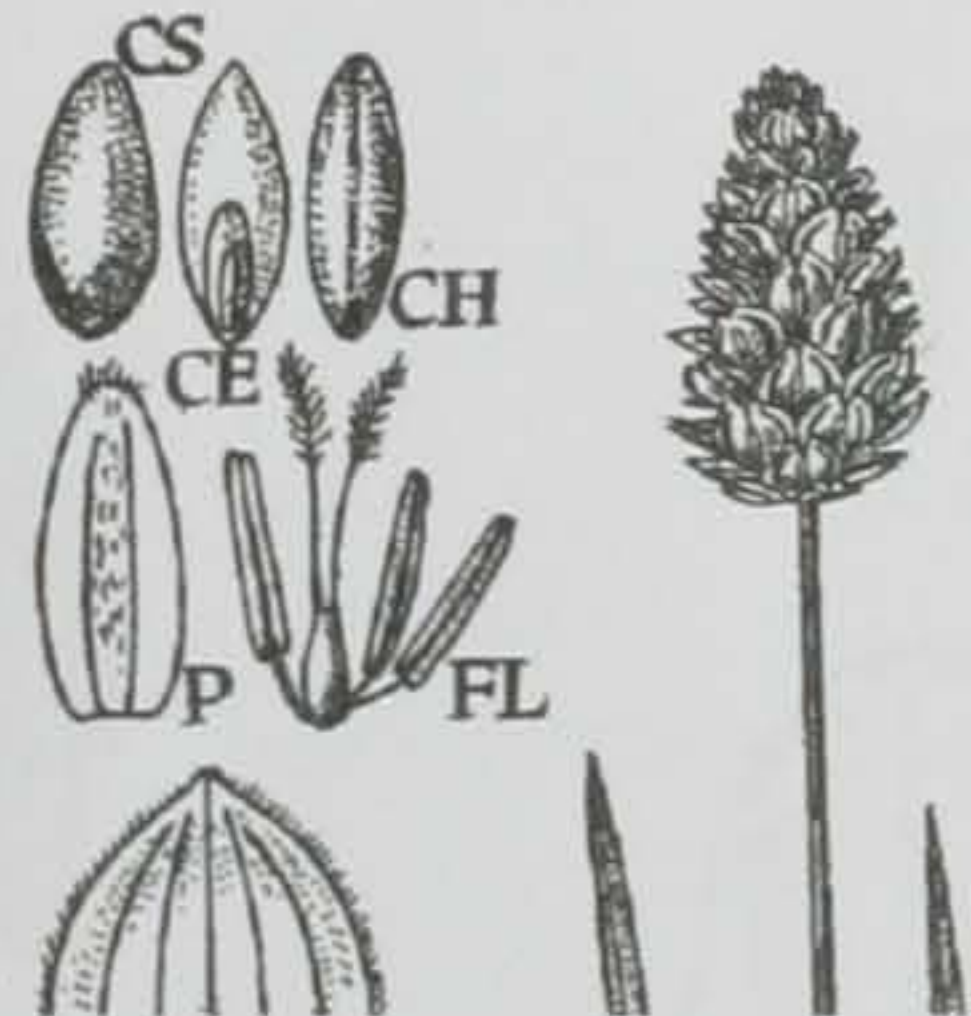
goudhaver (Hubbard 247)

grote windhalm (Hubbard 291)

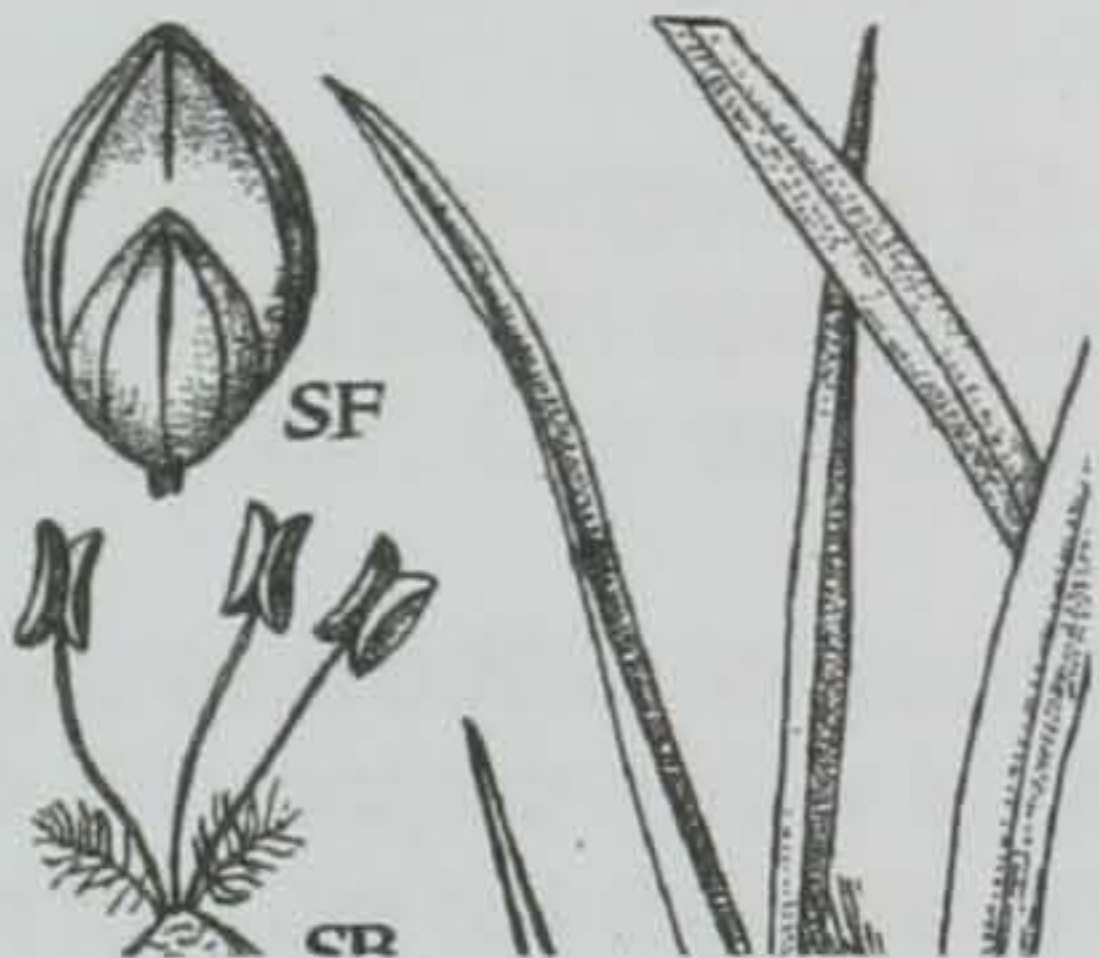
kamgras (Hubbard 221)

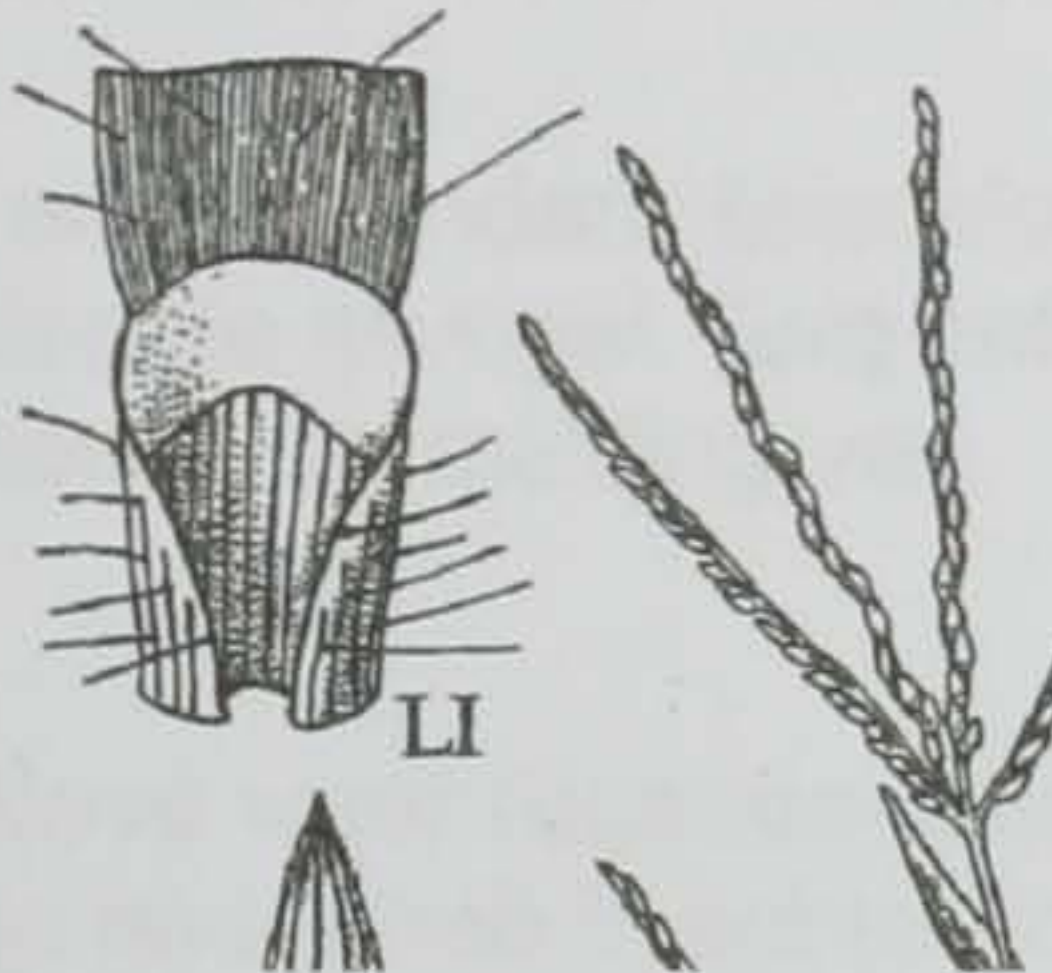
kanariezaad (Hubbard 273)

kruipertje (Hubbard 111)

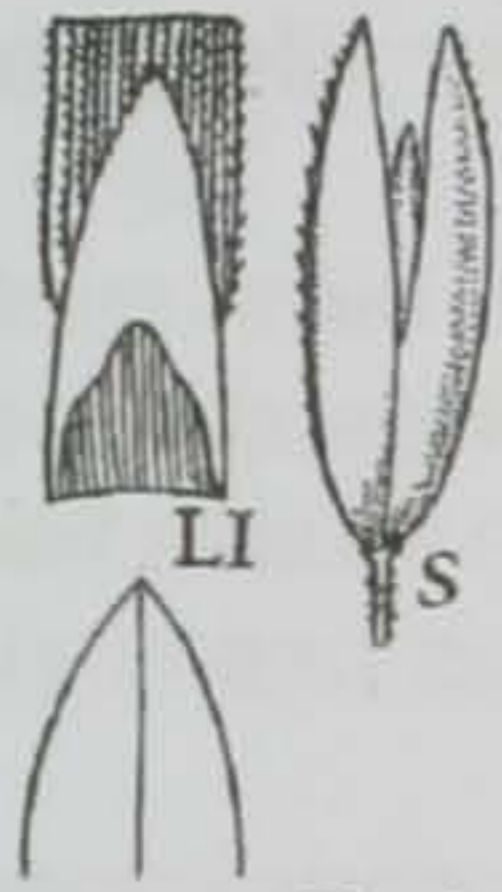

geelrode naaldaar (Hubbard 369)

harig vingergras (Hubbard 373)

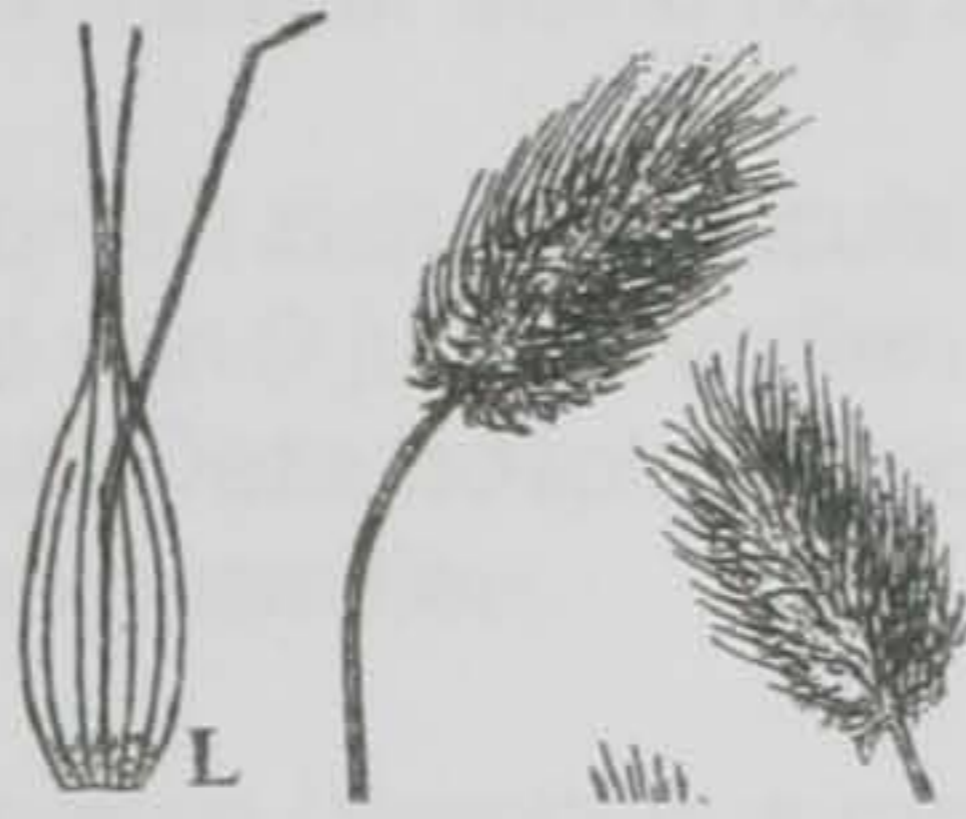
GRASSEN LAGER DAN DE KNIE

Fioringras
(Hubbard 305)

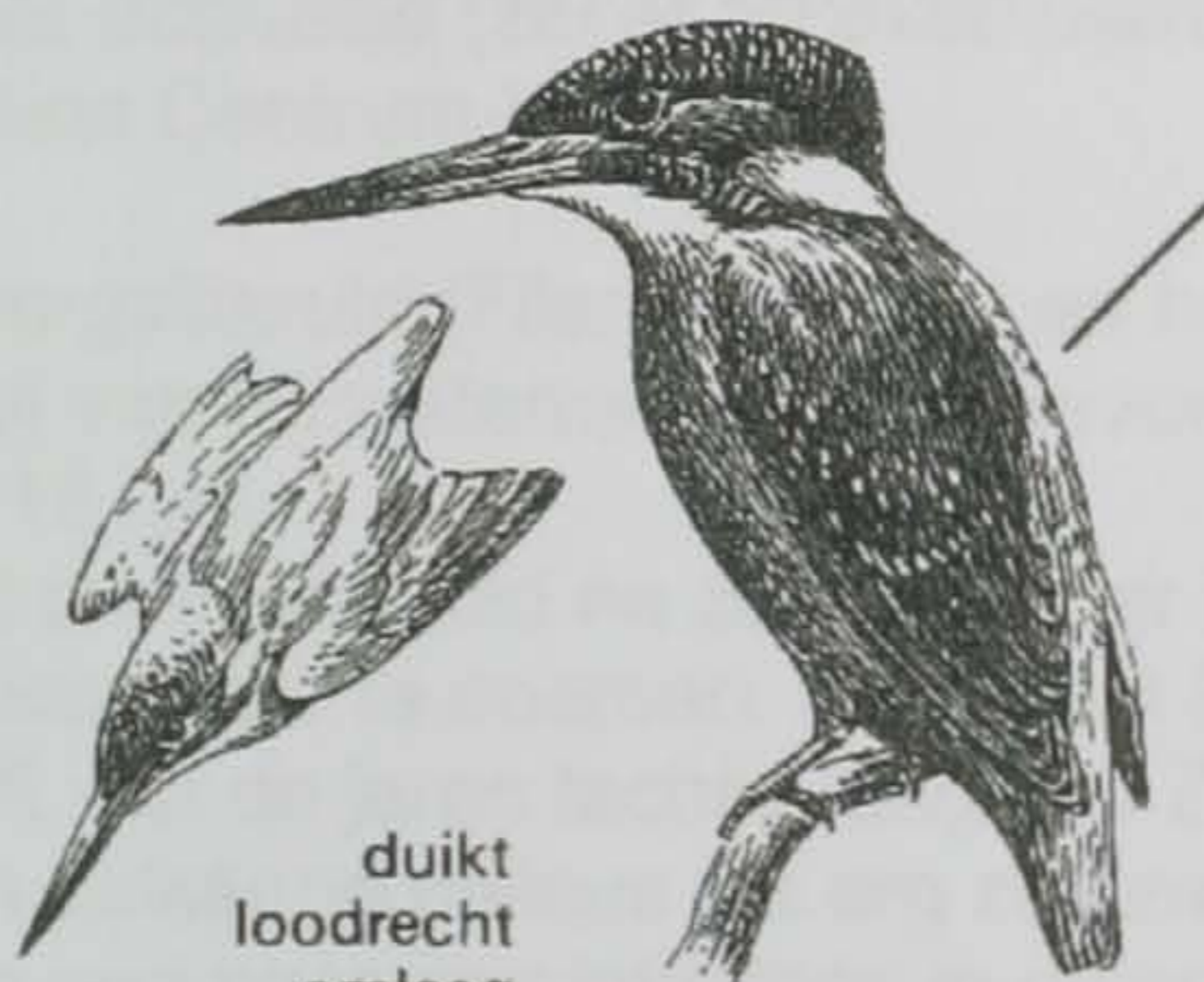
hazestaart (Hubbard 315)

klein liefdegras (Heukels)

GEZIEN IN ZOETERMEER

9. Waarnemingen

duikt
loodrecht
omlaag

ijsvogel

rugstreeppad

Jan Post, Vlamingstraat 51 stelt een bijzondere bezoeker aan zijn tuin voor. Het betreft een begin april gefotografeerde ijsvogel, "erg zeldzaam en vrijwel nooit in de stad te zien". Ook de Postiljon maakte er melding van.

Rugstreeppadden in Noordhove

Ook dit voorjaar zijn er in Noordhove weer rugstreeppadden gehoord en gezien. Een foto die het definitieve bewijs levert heb ik echter tot op heden nog niet gezien. Wie levert nu eens het definitieve bewijs?

Grote Karekiet aan de rand van het Buytenpark gesignaleerd.

Dit voorjaar heeft een mannetje van de zeldzame grote karekiet geprobeerd tot paarvorming te komen.

Echtpaar grauwe gans met 5 jongen in het Noordelijk Plassengebied.

Sinds de Oostvaardersplassen komt de grauwe gans, blijkbaar ook in onze regionen tot broeden.

Heksenmelk (*Euphorbia esula* subsp. *esula*) in het Westerpark.

Een grote groeiplek van heksenmelk troffen we op 9 juni in het Westerpark aan. Gedeeltelijk was hier net gemaaid maar er stond nog zeker 10 M2 overeind.

Heksenkruid (*Circaea lutetiana*) breidt zich spectaculair uit in het Westerpark.

Tijdens onze Westerparkexcursie van 9 juni j.l. troffen we tientallen, vaak grote groeiplekken met heksenkruid aan. Deze bosplant voelt zich blijkbaar steeds beter thuis in een zich ontwikkelend parkbosmilieu.

Verschillende tros- of bergvlierstruiken (*Sambucus racemosa*) stonden al volop in bes in het Westerpark op 9 juni j.l.

Trosglidkruid (*Scutellaria columnae*) in bloei in het Westerpark aan de geluidswal. Een grote, zich sterk uitbreidende groeiplek aan de uiterste zuidrand van het park.

Muursla (*Mycelis muralis*) tussen de bodembedekkers in het stadscentrum. Op de hoek van de Engelandlaan en de Oxfordstraat tientallen planten. Het lijkt er op dat ook deze stedelijke soort Zoetermeer definitief ontdekt heeft.

Wouw (*Reseda luteola*) bij Centrum-West gesignaleerd. Evelien ontdekte een tweede grote populatie (zeker 50 exemplaren) op het nu nog braakliggende bouwterrein voor station Centrum-West

Dwergviltkruid (*Filago minima*) en hertshoornweegbree (*Plantago coronopus*) aan de voet van de watertoren in Rokkeveen tussen de klinkers in grote aantallen aanwezig op 13 juni.

Dat dwergviltkruid na zeker 15 jaar afwezigheid opnieuw opduikt in Zoetermeer is spectaculair te noemen. Ooit heeft Peter dit minuscule grijsviltige plantje in de tweede helft van de jaren tachtig langs de Zoetermeerlijn gevonden. Het gaat om een soort van kalkarme milieus die erg zeldzaam geworden is. Uit ons floradistrict zijn alleen nog een paar groeiplaatsen in de ontkalkte duinen bekend.

Twee distelvlinders op 18 juni j.l. op station Zoetermeer-Oost op de daar prachtig bloeiende lavendelplanten. Dit waren mijn eerste waarnemingen sinds jaren. Daarna zag ik ze steeds bij al mijn "uitstapjes" in Zoetermeer.

Waterpunge (*Samolus valerandi*) op 20 juni in grote aantallen bij de natuurvriendelijke oevers onderaan de Meerpolderdijk. Deze pionier hebben we al jaren niet meer gezien in Zoetermeer. In de tweede helft van de jaren tachtig was deze soort regelmatig te vinden in het gebied waar in 1992 de Floriade zou komen.

Kleine modderkruiper, waarschijnlijk in Zoetermeer niet zeldzaam.

Bij allerlei inventarisaties die op dit moment in opdracht van de gemeente plaatsvinden is al een paar keer de kleine modderkruiper opgevist. Dit bijzondere visje wist o.a. de bouw van de Betuwelijn stil te leggen een half jaar geleden.

Bunzing door de beheerder in het Buytenpark gezien.

10. Halsbandparkieten bereiken Zoetermeer

Johan Vos

Dat Zoetermeer hard op weg is om "stad" te worden is op vele fronten merkbaar. Afgezien nog van het feit dat stedelijk Zoetermeer qua oppervlak sinds 1966 steeds is gegroeid ontdekken we in de bestaande wijken en parken ook steeds meer stadse soorten. Wat tot vorig jaar echter nog ontbrak aan ons sortiment was de halsbandparkiet. Een beetje stad kent tegenwoordig een park met halsbandparkieten. Aan de papagaaiachtige schreeuw van deze druktemaker valt niet te ontkomen. In het Amsterdamse Vondelpark is onlangs een discussie gevoerd over eventueel te nemen maatregelen om deze exoot in te perken. Uiteraard niet door te gaan schieten maar door de vogels weg te vangen of eieren weg te halen. Wat is namelijk het geval: deze holenbroeder neemt langzamerhand in stadsparken de plaats in van inheemse parkbewonende soorten. Halsbandparkieten staan bekend als agressieve vogels die zich ook nog eens zeer goed aangepast hebben aan de menselijke cultuur. Daardoor moet de halsbandparkiet in staat geacht worden om soorten als bonte en groene specht, boomklever e.d. te verdrijven. Volgens Peter van Wely is de halsbandparkiet vorig jaar voor het eerst in Zoetermeer waargenomen. Aannemelijk is dat de vogels de overstap hebben gewaagd vanuit de landgoederenzone bij Duivevoorde. Dit voorjaar heb ik de halsbandparkiet meerdere malen in het Westerpark en directe omgeving gehoord en gezien. Het lijstje van verwilderde volièrevogels is wat Zoetermeer betreft weer langer geworden. Hoewel we dus een spectaculaire soort rijker zijn zou je de vraag kunnen stellen of je daar nu zo blij mee moet zijn.

In elk geval heeft Zoetermeer hierdoor weer een stapje gezet op de ladder naar een "echte stad". Een stad staat uiteindelijk niet voor niets bekend om z'n zeer gevarieerde, kleurrijke bevolkingssamenstelling.

BUITEN DE VERENIGING

11. Actie visdief, april 2002

Winfried van Meerendonk

Met een succesvolle actie van 1,5 uur zijn de boomeilandjes aan de Florazoom weer schoon en gebruiksklaar gemaakt voor de visdieven.

Mart Hoogkamer, de faunabeheerder had ons voorzien van gereedschap en niets was hem te veel om ons van en naar de eilanden te transporteren. Ria, Derek, Jos O, Jos R, Eric, Ton en Mart, bedankt voor de vele hulpvaardige handen. De visdieven zullen er zeker van profiteren. Op een van de eilandjes vond Jos Raadschelders een legsel van vier eieren van waarschijnlijk Canadese ganzen, er zaten vier paar op de plas en een ei van een scholekster. Verder waren er vijf nesten van blauwe reigers in de treurwilgen waarvan er tenminste twee bezet waren. Ook aan de publiciteit was gedacht. Peter Varkevisser, onze Streekbladfotograaf kwam nog een plaatje maken. En nu maar wachten op de terugkeer van de visdieven. Bij de Balijhoeve zagen we een groene specht en zongen er ettelijke fitissen.

Vogelwerkgroepleden in actie

12. SNP- wilde plantenexcursie in Buytenwegh op 22 mei

Maaïke Kentie

Na een hele dag regen klaarde het in de avond op. Met ongeveer tien deelnemers zijn we op pad gegaan.

In de stenige omgeving van het winkelcentrum Buytenwegh kwamen we al snel een vlinderstruik en misschien wel het meest algemeen

voorkomende grasje van stenige plekken in de stad, "het kruipertje" tegen. Na het winkelcentrum bogen we af om onder langs de sprinterdijk onze weg te vervolgen. Prachtig te zien is dat er onder aan de dijk in de voedselrijkste zone andere planten groeien dan hogerop. Hier is de begroeiing ijler en ook lager. In de rijkste zone vallen in deze tijd van het jaar vooral de grove grassen op met de ijle dravik als belangrijkste vertegenwoordiger. Deze grassoort heeft Zoetermeer gedurende de laatste tien jaar letterlijk in haar greep gekregen.

Hierna kwamen we bij de oude hoofdtocht, een doorgaande watergang die al sinds de middeleeuwen bestaat en waar Buytenwegh zo'n 25 jaar geleden omheen gebouwd is. Midden in de wijk waan je je hier in een stukje agrarisch polderland met kwakende kikkers, gele lissen en knotwilgen. Langs deze hoofdtocht ter hoogte van het toenmalige Pallascollege is ruim 10 jaar geleden de eerste natuurvriendelijke oever aangelegd. In het verlaagde deel ontdekten we de volgende moerasplanten: oever-, moeras- of scherpe zegge (is moeilijk precies op naam te brengen i.v.m. het ontbreken van rijp zaad), echte koekoeksbloem, brede en rietorchis, grote ratelaar, koninginnekruid, moerasspirea, gevleugeld hertshooi en heelblaadjes. Verder hogerop bloeide de kleine pimpernel op de enige groeiplaats in Zoetermeer! Tegen het droge talud (op het zuiden gericht) de bekende Zoetermeerse wegbermplanten: kleine klaver, margriet slipbladige ooievaarsbek en gestreepte witbol. In de

ZOETER
MEER
KLEUREN

knotwilgen zelf troffen we zelfs een jonge vlier, een lijsterbes en een zomereik aan. Hierna vervolgden wij onze route onderaan dijk van de Zoetermeerlijn waar paardenbloemstreekzaad voorkomt. Een soort die met de trein naar Buytenwegh is gekomen en langzamerhand ook elders opduikt in deze wijk. Toen naar de vingervijver met daar volop brede orchis en lidrus, een paardenstaartsoort die erg lijkt op heermoes. En verder natuurlijk overal volop glanshaver, het gras van voedselrijke kleigronden bij uitstek. In de voegen van de niet zoveel belopen stoeptegels groeide tenger en liggend vetmuur gebroederlijk naast elkaar. Dit laatste "onooglijke" plantje is ongetwijfeld de meest voorkomende plantensoort in de stad, die daardoor(?) nog al eens over het hoofd wordt gezien.

Excursiegangers bij de hoofdtocht

Langs de Muzieklaan kwamen we in de net ingezaaide bermen gewone duivekervel, avondkoekoeksbloem en rondbladige ooievaarsbek tegen. Deze laatste komt eigenlijk alleen in de stad voor en profiteert van het net iets warmere stadsklimaat. Tussen de bestrating en op muurtjes groeide gele helmbloem, muurleeuwenbekje en ruig klokje. En ter afsluiting een typische Zoetermeerspecialiteit, de Madrileense dravik, een zeldzame, stedelijke soort die van warmte houdt en zich de laatste jaren in Zoetermeer sterk uitbreidt.

Weer terug bij het winkelcentrum ging de discussie over de wilde flora van de stad en wat je er in je eigen tuin mee kan nog een tijdje door. Kortom het was weer een zeer geanimeerde avond.

13. Aankondiging Symposium "Vrijwilligers en Soortbescherming"

De onmisbare rol van vrijwilligers bij onderzoek naar en beheeractiviteiten voor bedreigde planten- en diersoorten.

Op zaterdag 12 oktober 2002 organiseert het landelijk Platform Soortenbeschermende Organisaties (PSO) in samenwerking met de Vereniging Onderzoek Flora en Fauna (VOFF) en Landschapsbeheer Nederland (LBN) een

symposium over de rol van Vrijwilligers bij soortbescherming. Tijdens het symposium laten vrijwilligers zien welke rol zij vervullen bij de bescherming van planten- en diersoorten. Door een grotere kennis van elkaars activiteiten kan de onderlinge samenwerking worden verbeterd en leiden tot een effectievere en duurzame soortbescherming.

De Vereniging PSO is een samenwerkingsverband van diverse organisaties die actief zijn op het gebied van bescherming van planten- en diersoorten. Het doel van deze vereniging is om door een betere onderlinge samenwerking en door de integratie van soortgerichte kennis naar leefgebied bij te dragen aan een effectief natuurbeheer. Bij deze vereniging zijn aangesloten: de Vlinderstichting, Vogelbescherming Nederland, Das en Boom, FLORON, RAVON, EIS-Nederland, VZZ en het Otterstation Nederland.

Soortbescherming is een belangrijk en actueel onderwerp in het natuurbeleid. Om de vele bedreigde planten- en diersoorten goed te kunnen beschermen zijn vrijwilligers onmisbaar. Zij voeren inventarisaties en karteringen uit, die veel van de benodigde basisinformatie over het voorkomen van de soorten bijeenbrengen. Ze volgen de ontwikkelingen van de populaties van deze soorten in monitoringsprojecten. Bovendien zijn er veel vrijwilligers actief bij het uitvoeren van beheermaatregelen en bij draagvlakvergroting door voorlichting aan het brede publiek.

Er gebeuren op dit gebied veel goede dingen, maar het kan nog aanmerkelijk beter. De verschillende vrijwilligersgroepen zijn lang niet altijd op de hoogte van wat de collega-organisaties doen, terwijl een belangrijk deel van hun motivatie voor dit vrijwilligerswerk gelijk is, namelijk bijdragen aan een effectieve natuurbescherming. Op het symposium "Soortbescherming en vrijwilligers" kunnen we de resultaten van al die inspanningen zien en ook een kijkje nemen in de keuken van andere vrijwilligersgroepen. Dat biedt tevens de mogelijkheid om te bekijken waar een betere samenwerking en afstemming op elkaars activiteiten mogelijk zijn, zodat we de soortbescherming op landelijk provinciaal en lokaal niveau ook in de komende jaren effectief ter hand kunnen nemen.

Het symposium wordt gehouden in congrescentrum De Reehorst, Bennekomseweg 24 te Ede, nabij station Ede-Wageningen. De toegang is gratis maar aanmelding is noodzakelijk. Bovendien is er de mogelijkheid om uw vrijwilligersorganisatie te presenteren door middel van een stand of een poster. Heeft u hier belangstelling voor, dan kunt u dit melden bij onderstaand adres. Aanmelden kan schriftelijk: Vereniging PSO, Postbus 506, 6700AM Wageningen of per email: info@verenigingpso.nl Meld u tijdig (maar uiterlijk 15 september) aan want vol is vol. Nadere informatie, waaronder de invulling van het programma is binnenkort te vinden op diverse websites van de deelnemende organisaties.

14. Uit het SNP-nieuws van juni 2002

Tilly Kester

Natuur in de wijk

In april is weer druk aangeplant. 15 bewonersgroepen hebben een stuk buurtgroen opnieuw aangeplant en de zorg hiervan overgenomen. Opvallend was de betrokkenheid van kinderen bij deze plantacties. Op een plek waren zelfs feestneuzen gemaakt en konden de kinderen geschminkt worden. En overal werd gezorgd voor een hapje en een drankje.

Manifestatie "De Natuurlijke Tuin"

Op zaterdag 13 april heeft deze manifestatie weer plaatsgevonden in het Stadshart. Naast "Groei en Bloei" droegen ook andere natuur- en milieu-organisaties hun steentje bij. De hele dag was er volop belangstelling. Het weer was goed, 's middags kwam zelfs de zon even door. Er werden volop planten verkocht en stekjes van vlier en rode bes uitgedeeld. Er waren regentonnen te koop en er werd gedemonstreerd hoe je een wilgentenenscherm vlecht.

Twee nieuwe SNP-wijkfolders.

Naast de folder "Natuur in de wijk Meerzicht" zijn begin april de folders "Natuur in het Centrumgebied" en "Natuur in Buytenwegh De Leyens" uit gekomen. In de folders staat informatie over de natuur in deze wijken. Waar zijn b.v. natuurrijke plekjes te vinden, een stukje geschiedenis van de wijk, een wandeling langs een natuurvriendelijke oever, waarom zijn windsingels belangrijk, hoe zit het met water in de wijk en wat vind je in de bermen van de Zoetermeerlijn.

Vogelexcursie in Buytenwegh De Leyens

Op 24 maart hebben Peter Engelbert en Arris Ouwenhand van de Vogelwerkgroep een excursie geleid in deze wijk. Bij de Sniep stond een grote groep vogelliefhebbers klaar, ca. 18 volwassenen en 10 kinderen. Gedurende de tocht hebben twee kinderen alle namen van de gehoorde en geziene vogels opgeschreven.

Natuur in beeld

Dit "vlinderproject" heeft inmiddels al heel wat vindermeldingen opgeleverd. Zie ook elders in dit blad. De bedoeling is dat uiteindelijk alle waarnemingen worden gebundeld en bewerkt zodat dit project kan worden geëvalueerd. Het geheel zal worden afgesloten met een avond in het Zoetermeerse CKC (Centrum voor kunst en cultuur)

In dit kader zijn trouwens ook heel wat creatieve inzendingen te bewonderen. Dit kunt u ook zelf doen door de website te bezoeken via www.zoetermeer.nl, natuur en groen, natuur in beeld.

Voor wie niet over internet beschikt kan bellen 079- 3469818

Waterplan Zoetermeer

Op 18 februari j.l. is het waterplan in de gemeenteraad officieel vastgesteld. Vervolgens werd op feestelijke wijze op 28 maart in het CKC de aftrap gegeven. Na het groene beleidsplan "Stadsnatuurplan" heeft Zoetermeer nu ook een blauw beleidsplan, "Waterplan Zoetermeer". Het waterplan is opgesteld door alle partijen die waken over het water in deze stad. Naast de gemeente zijn dat de Hoogheemraadschappen van Rijnland en Schieland en het waterschap van Wilck en

Wiericke. Het uitvoeringsprogramma zal na de zomer van start gaan. Liesbeth Jansen, werkzaam bij ISZ (Ingenieursbureau Stadswerken Zoetermeer) is aangesteld als "watercoördinator". Bij haar kunnen jullie terecht met vragen, ideeën en opmerkingen. Adres: Gemeente Zoetermeer, Stadswerken ISZ, t.a.v. de watercoördinator, postbus 15, 2700 AA Zoetermeer. E-mail: waterplan@zoetermeer.nl

Opbouw databank natuurwaarden

Op woensdag 5 juni j.l. hebben Arie-Cees de Jong en Johan Vos de plannen voor het toekomstig functioneren van de databank voor natuurwaarden aan de gemeentelijke organisatie gepresenteerd. In dezelfde bijeenkomst heeft VICREA, het bedrijf dat in opdracht van een viertal gemeenten het programma "Flora en Fauna in kaart" heeft ontwikkeld een demonstratie van deze software gegeven.

Intussen gaat het "veldwerk" buiten natuurlijk gewoon door. Dit jaar wordt het onderzoek naar natuurwaarden aan de van Leeuwenhoeklaan door "Natuurbalans" afgerond. De natuurvriendelijke oevers aan de Meerpolderdijk staan dit jaar op het programma om opnieuw gemeten te worden. Van de natuurstergebieden is StEA (stichting ecologisch advies) dit jaar bezig met het inventariseren van de natuur in en om de Benthuiserplas. Gekeken wordt o.a. naar broedvogels, amfibieën en libellen. Op maandagavond 15 juli worden de Benthuiserplas en de Noordhovenseplas feestelijk opgeleverd. Aanvang 19.00 uur De vogels van het gebied staan deze avond centraal.

15. Groeten uit Drente

Over hijgers, macho's en sexbommen

Ben Prins, Vijverlaan 11, 7975 BW Uffelte

Ooggetuigen praten altijd over het verleden. Dat kan niet anders. Er is tenslotte geen mens, die letterlijk in de toekomst kan zien. Ik ook niet. Dus zijn alle gebeurtenissen, die hierna worden beschreven, al weer verleden tijd. Neergeschreven om ze niet te vergeten, en er in de toekomst wat aan te hebben. Dat wordt dan pas in het volgend voorjaar. Even geduld hebben, en u kunt uzelf, net zoals ik dat in het afgelopen voorjaar heb gedaan, bezig houden met sex in de natuur. Op een nette manier natuurlijk.

Er zit een hijger in de tuin

Nee, het gaat niet om zo'n geestelijk verwrongen kerel, die niet meer weet hoe hij met z'n voortplantingsdriften op een nette manier moet omgaan. De man, waar ik het over wil hebben, is erfelijk belast en hijgt, omdat hij niet anders kan. Ik bedoel die algemene tuin- en parkbewoner, die zich tegenwoordig overal in de stad laat horen: de groenling. Deze stevig gebouwde groen-engele "groenvink", zoals Jac. P. Thijsse hem noemde, lijkt geen geweldige zanger. Een luid "djuub, djuub, djuub" en een lang uitgerekt "tsgiiiiii" met een zachte, Zuid-Nederlandse "g", zijn de twee meest opvallende geluiden. Toch zult u - als u wat beter oplet - vroeg in het voorjaar ook bij u in de buurt het zachte muzikale geprevel van de groenling in de struiken of bomen kunnen horen.

Vroeg in het voorjaar zingt de groenling nog zonder veel zelfovertuiging

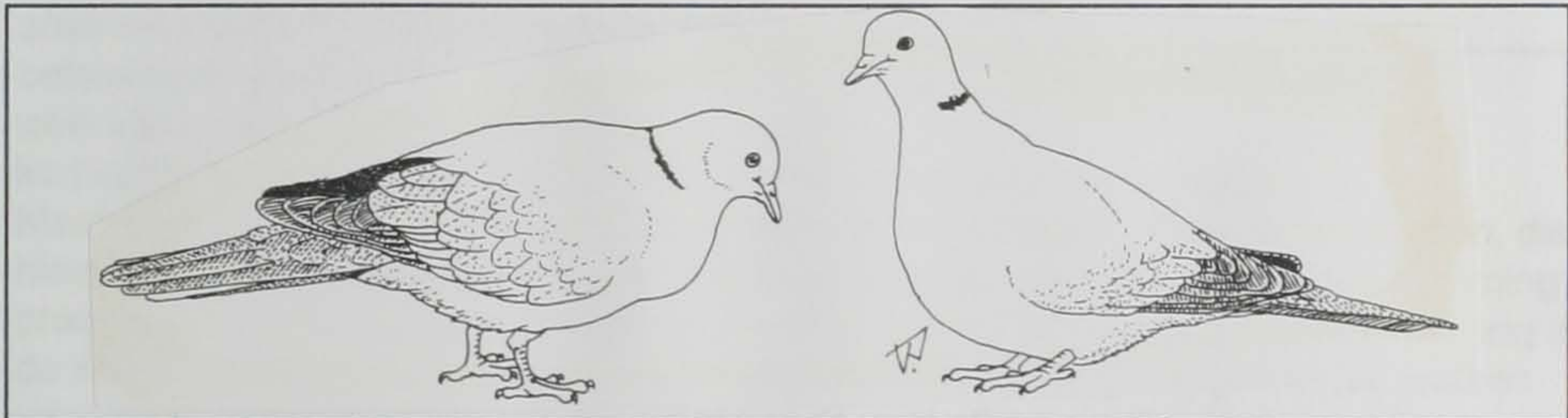
Later in het voorjaar "hijgt" de groenling uit volle borst en houdt daarbij de kop fier omhoog

Dat hijgende "tsgiiiiii" is zijn visitekaartje. Onmiskenbaar en niet te verwarren met welke andere vogel. Dat "hijgen" begint al in maart, als de man de eerste lentekriebels in z'n bloed voelt opkomen. Erg enthousiast klinkt het dan nog niet. Het gaat als het ware een beetje toevallig, tussen allerlei andere tonen door. De kop is nog niet fier omhoog geheven, alsof hij eigenlijk dat gehijg een beetje genant vindt. Later als de liefde hem geheel en al te pakken heeft, hijgt hij er vrolijk en ongeremd op los. Dan kan het hem kennelijk niets meer schelen, wat de buurt er van zegt. Hij steekt de snavel trots in de lucht en laat luid en duidelijk horen, dat er een hijger in de tuin zit. Nog iets later in het seizoen is zijn roepen verstomd. Nu zijn het zijn kinderen, die roepen. Om eten, en heeft hij geen tijd meer om te hijgen. Pas als de zorg voor die kinderen er op zit,

krijgt meneer weer tijd voor zichzelf. Terwijl moe met haar tweede serie eieren bezig is, horen we opnieuw het gehijg in de tuin. Niet voor lang, want nieuwe jonkies vragen z'n aandacht. Daarna is hij voor de rest van het jaar uitgehijgt.

Een opgeblazen macho

Kent u de lachduif? Een zandgele duif, die vroeger regelmatig als kooivogel werd gehouden. In z'n kleine kooitje liet het dier eindeloos z'n eentonige "koe-ke-roe" horen. Daarom werd deze vogel ook wel "koerduif" genoemd. Bij mij was dat geluid diep in m'n onderbewustzijn weggeborgen, en verbonden met de een of andere oude tante. Tijdens de hele duur van de verplichte visites koerde dat beest maar door. Koe-ke-roe! koe-ke-roe! Koe-ke-roe! Gek werd je er van! Een goed verstopte herinnering ergens diep in mijn onderbewustzijn. Maar plotseling kwam die herinnering weer glashelder voor mijn geest. Ik zag dat beest in z'n spijltjeshok aan het plafond van de keuken zachtjes heen en weer schommelen. Ik rook opnieuw de typische geuren van het huis. Want ik hoorde onverwacht dat nadrukkelijke "koe-ke-roe". En dat geluid kwam niet van binnen, maar van buiten! Een ontsnapte lachduif?

Een turkse tortel maakt al kopknikkend met een opgeblazen keel z'n geliefde het hof

Tot m'n verbazing zag ik op de grote, platte schoorsteen van de burens, die ik vanaf de eettafel duidelijk kan zien, twee turkse tortels zitten. De ene draaide een beetje verlegen rond en wist kennelijk niet precies wat te doen. De ander maakte kopknikkend diepe buigingen met een opgeblazen hals, zoals bij tamme duiven zo vaak te zien is, en trippelde met korte pasjes voor haar heen en weer. Tijdens dit "opgeblazen" gedoe hoorde ik de turkse tortel duidelijk steeds opnieuw het koerende geluid van de lachduif maken, het geluid, dat diep verborgen herinneringen uit het verre verleden bij mij in het heden had teruggebracht.

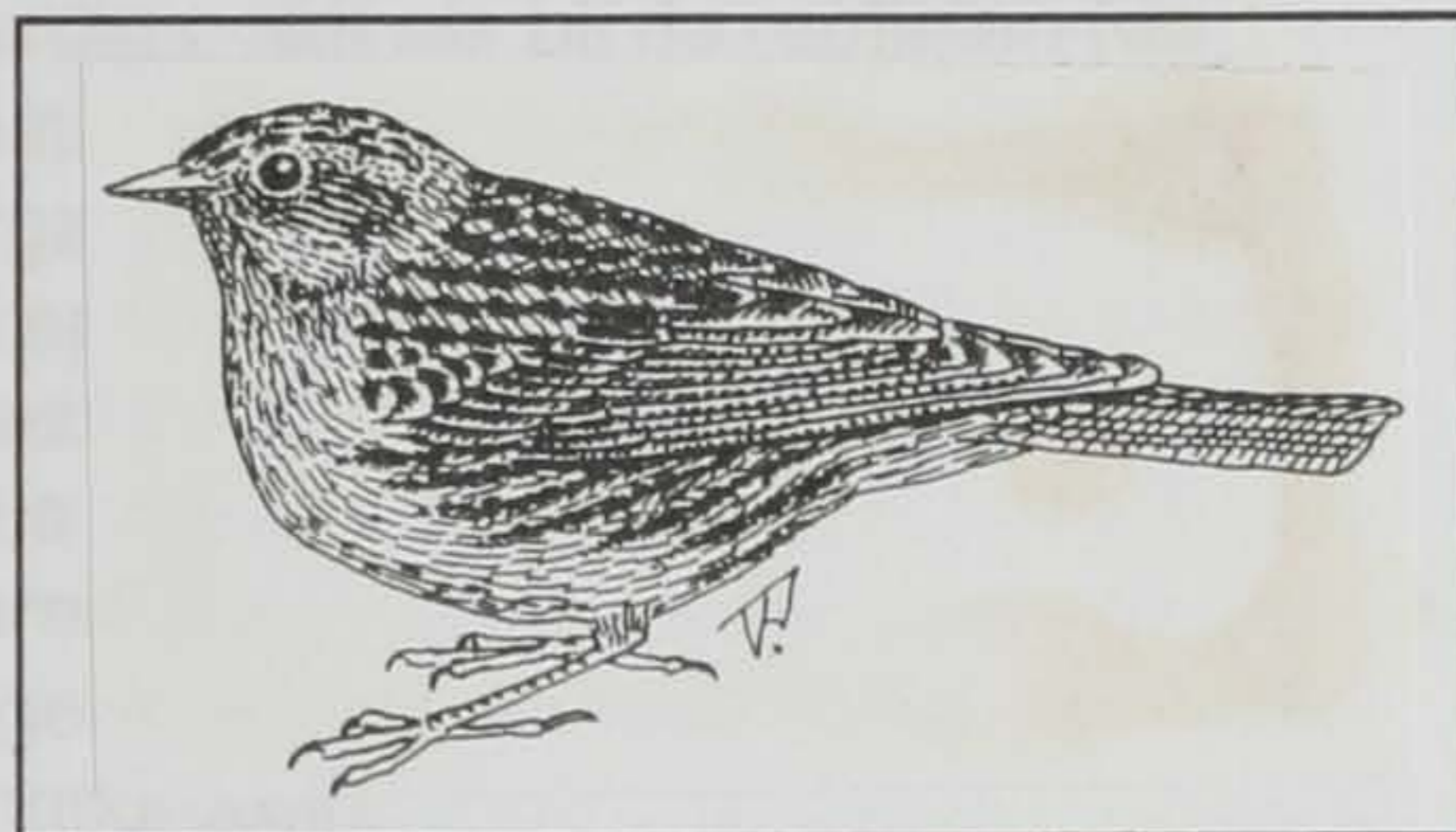
Een turkse tortel, die tijdens het baltsen het geluid van een lachduif maakt! Dit had ik nog nooit gehoord. Natuurlijk wel die doordringende, agressieve roep "roe-kóé-koe", die je van het voorjaar tot diep in de zomer hoort, de hele dag lang, van 's-morgens vroeg tot 's-avonds laat, tot vervelens toe. Maar een turkse tortel met de roep van een lachduif? Wel heel merkwaardig!

Zo vreemd is het echter niet. De lachduif blijkt al heel wat jaren als huisdier te worden gehouden, zelfs al door de romeinen. Zó lang geleden werd de lachduif al voor dit doel gebruikt, dat het niet meer met zekerheid te achterhalen valt, van welke wilde soort deze tamme duif afstamt. Zowel de Afrikaanse lachduif als de turkse tortel worden als voorouder genoemd. Alle drie "koe-ke-roe"ken ze er vrolijk op los. Zij het dan, dat de turkse tortel deze roep alleen maar laat horen, als hij voor zijn geliefde de opgeblazen macho speelt.

Regelmatig dribbelde het tweetal over het terras voor ons raam. Het leek, alsof bij de dame de toch al korte pootjes steeds korter werden. Meneer had succes gehad. Haar buikje werd dikker en dikker: zij was in blijde verwachting van het eerste ei. Nog een paar weekjes en meneer was vader.

Een onverwachte sexshow

De heggemus is een musachtig vogeltje zonder in het oog lopende kleuren. Alles lijkt een beetje saai. Het vale verenkleed, het teruggetrokken gedrag, het wat fletse liedje. Er kunnen vele weken voorbij gaan zonder een enkele aanwijzing, dat er een paartje heggemussen in de omgeving woont. Alleen als het mannetje in het late voorjaar of tijdens de zomermaanden als het ware per ongeluk een paar toontjes van z'n karakteristieke liedje laat horen, weten we, dat er nog steeds heggemussen in de buurt aanwezig zijn. Een buitengewoon rustig, bijna verlegen vogeltje, dat ongemerkt onder de struiken van onze tuinen en plantsoenen z'n gang gaat, op zoek naar allerlei zaadjes en kleine kriebelbeestjes. Daar in het verborgene bouwen man en vrouw samen het stevige, komvormige nest, waarin prachtig blauwgroene eitjes komen te liggen.

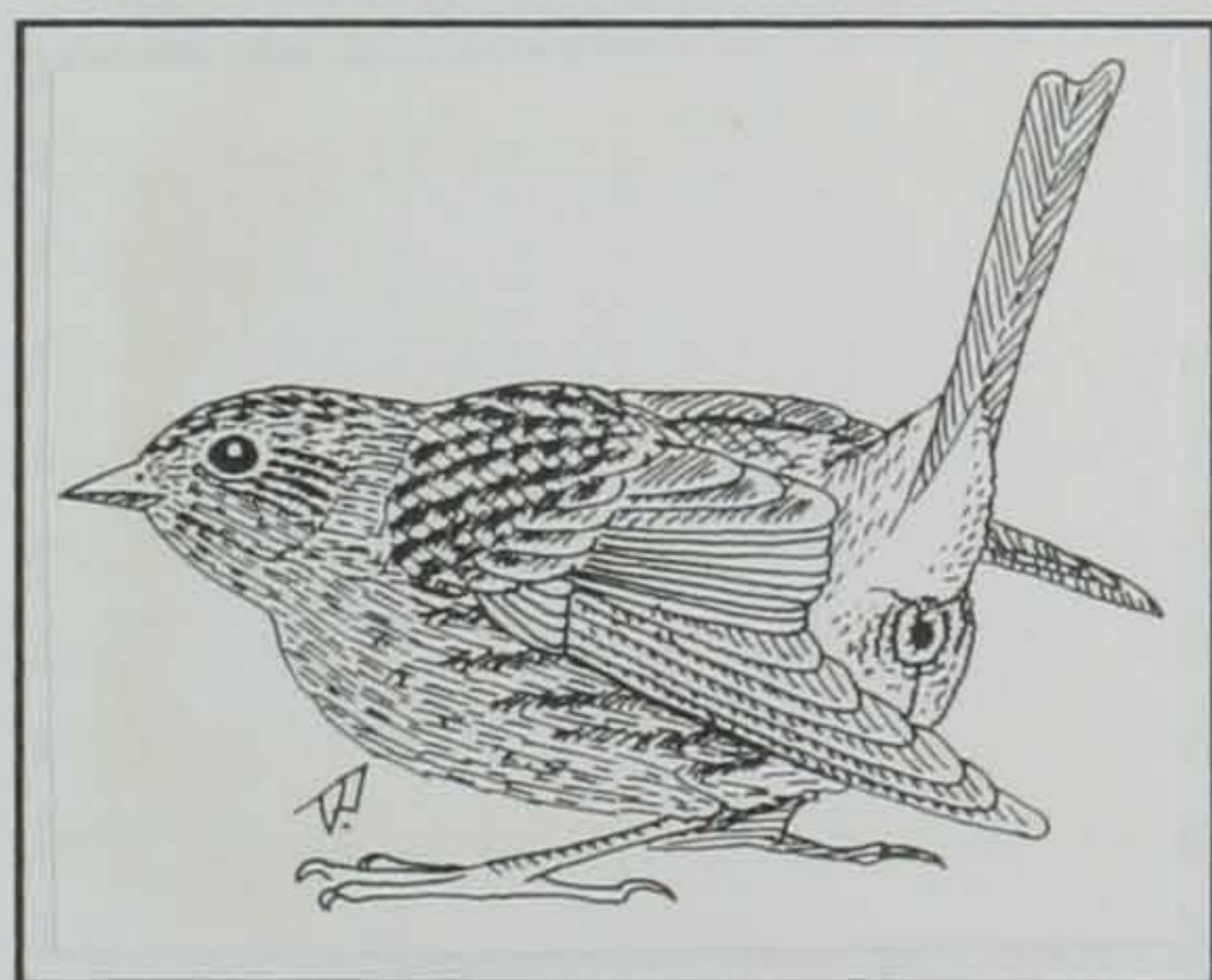

De onopvallende heggemus

Maar voor het zo ver is, moet de liefde hebben toegeslagen. Vaak is het de man, die hierbij het initiatief neemt en met een rituele balts het vrouwtje in de juiste stemming probeert te brengen. Vroeg in het jaar, vaak al in eind februari als de bladeren nog in de knoppen schuilgaan, zien we de eerste tekenen van dit gedrag, waarbij man en vrouw met laaggehouden kop en schokkende, wat afhangende vleugels achter elkaar aan hippen. Soms is het echter de vrouw, die de man probeert te verleiden. Zo'n poging vond plaats vlak voor mijn ogen.

In de winter tot ver in maart stond er een paar meter van ons zitkamerraam een voederhuisje. Zowel er in als er onder werden elke dag zonnebloempitten en vogelzaad gestrooid. Een buxusheggetje op nog geen meter afstand van het voederhuisje bood de heggemussen volop dekking. Ze konden daardoor bijna onopgemerkt onder het heggetje door naar het strooizaad schuifelen en daar rustig de tijd nemen om al die kleine zaadjes van de grond op te pikken met het ragfijne snaveltje.

Elke dag verschenen ze alleen of met z'n tweeën op de voerplaats en bleken helemaal niet schuw. Het vrouwtje kreeg het eerste last van lentekriebels. Ze bewoog met rechtuit gestoken kop om het mannetje heen, liet haar vleugels hangen. Ze toonde de man op een manier, die niet mis te verstaan was, dat ze paren wilde.

Een paringsbereid vrouwtje van de heggemus, met ringvormig weggeslagen veertjes rond een iets uitgestulpte einddarm

Maar de man had geen aandacht voor al haar verleidelijk gedraai. De liefde liet hem koud. Het voorjaar was in hem nog niet wakker geworden. Die oninteresse voor haar verlokkingen werkte prikkelend op het vrouwtje. Ze draaide nog verleidelijker om hem heen, ging voor hem diep door de knieën, en stak met laag afhangende vleugels haar staart omhoog. Terwijl zij haar achterwerk naar hem toedraaide en hem schuin naar achterkijkend goed in de gaten hield, weken de veertjes rond haar anus in een kring uiteen, en in het midden van deze kale cirkel stulpte zij haar einddarm iets naar buiten, een handeling, die normaal uitsluitend plaats vindt tijdens de paring.

Maar zelfs met deze harde sex bereikte zij haar doel niet. Hij boog z'n kop iets naar voren, keek naar haar uitgestulpte anus en ... pikte met z'n scherpe priemsnavel er venijnig naar, zonder haar te raken. Hij was duidelijk nog niet aan sex toe. En even later scharrelden ze gezamenlijk onder de voertafel op zoek naar iets eetbaars, alsof er niets was gebeurd.

Die paring bij vogels is eigenlijk iets merkwaardigs. Net als bij de reptielen (de naaste verwanten van de vogels zijn de uitgestorven dinosauriërs) eindigen de darm, het urinekanaal en de voortplantingsorganen in een gezamenlijke ruimte, de cloaka. Maar een paringsorgaan, dat bij alle reptielen aanwezig is, ontbreekt bij de meeste vogelsoorten. Alleen eendachtigen bezitten een penis. Kennelijk heeft gewichtsvermindering tijdens de lange evolutie van de vogels centraal gestaan. Zo werden de reptielenschubben lichtgewicht veren. De lange reptielenstaart verdween. De botten werden dunne, holle pijpen. De vogelvrouwtjes raakten hun rechter eierstok en eileider kwijt en de mannen hun paringsorgaan.

Aangezien vogels wereldwijd een geweldig succesvolle groep zijn, en er overal steeds maar weer jonge vogeltjes worden geboren, moeten de mannetjes de vrouwtjes ook zonder penis probleemloos kunnen bevruchten. Maar hoe spelen ze dat klaar zonder paringsorgaan?

Tijdens de paring, waarbij het mannetje het vrouwtje altijd vanaf de rechterkant benadert, plaatsen de twee partners hun cloaka's heel kort tegen elkaar aan. De wijd open anus van het vrouwtje omvat daarbij heel even de uitgestulpte cloakauitgang van het mannetje, die in die korte tijd door zijn scheve positie het zaad in de linker helft van de cloaka van het vrouwtje spuit. En juist op die plaats opent zich de enige overgebleven vagina en daar vindt de bevruchting plaats.

Omdat de paring maar zo kort duurt, is de kans dat er geen bevruchting plaats heeft gevonden

echter vrij groot. Dus nemen de twee partners geen risico en wordt er heel wat keren gepaard. Bij de heggemus is zelfs dat nog niet voldoende. Wat blijkt uit de volgende aanhaling uit de "Atlas van de Nederlandse Vogels", SOVON 1987, blz. 382: "een mannetje kan één of meerdere vrouwtjes hebben, een wijfje één of meerdere mannetjes en meerdere mannetjes kunnen meerdere wijfjes delen". Wie zou dat achter zulke schijnbaar saaie en weinig interessante vogeltjes hebben gezocht! Van huwelijkse trouw is bij de heggemus dus geen sprake. Hoe vertederend als in een goed huwelijk dat samengaan van man en vrouw er ook uit ziet, om verzekerd te zijn van een behoorlijk nageslacht is hun leven één grote aaneenschakeling van vrije sex.

Parende heggemus. De paring vindt altijd plaats vanaf de rechterkant om zo diagonaal de linkerkant van de vrouwelijke cloaka te bereiken, waar zich de enige overgebleven vaginale opening bevindt.

16. Noordnieuws, aflevering 3

Marianne Ketting

Terwijl Peter de bijl zet in de grote groengele gruwelconifeer die het uitzicht uit het keukenraam bederft, wil ik met u allen de voorvallen van mei doornemen. En juni, want dat schiet ook al hard op.

Zoals daar was: de eik die, omvergereden door een losgeslagen strontkar, in enen door de voortuin gedrapeerd lag. Peter heeft in hem staan zagen totdat de bij de boedel behorende kettingzaag de geest gaf. De handzame mootjes liggen nu langs het "bospad" achter de vijver, een niet te tillen stam blijft als monument achter in de voortuin. Het grootste stuk eik vult de greppel voor het huis, valt dus onder gezag van de provincie, en wacht nu op ambtelijke molens. Wel zijn mannen van het telefoonnet een kuil wezen graven. Voornoemde strontkar had de telefoonkabels richting Sellingen doorgeploegd. Ze zijn weer aan mekaar geknoopt. En Peter heeft voor vaderdag een nieuwe kettingzaag gekregen, want we zijn bij lange na nog niet door de coniferen heen.

Dan was er de nasleep van het F16 incident. We zijn, als ooggetuigen, gevraagd om verklaringen. Men bleek van ons te willen horen dat de F16,s aan het stoeien of stunten waren, dat ze afweken van hun vaste route of abnormaal laag vlogen. Hebben we niet gezien. Wel dat er één in brand vloog en daarna omlaag ging; maar dat wil men niet van ons geloven. Jammer, in zo'n geval, dat je het niet op de foto hebt.

Over naar de tuin, waarin dit voorjaar de grote surprise show draaide. Wat dook er allemaal op voor onze verbaasde ogen? Vuurpijlplanten, oranje. Gigantische lupinen in ajax rood-wit, barbieroze, tomaat, zalm, kauwgumkleur, en paars met witte strepen. Met daartussen oranjerode papavers in het formaat slabak. Kanariegele reuzencentauries. Geweldig! Ik moest toch zo nodig een boerentuin? Nou dan. Heb er zonnebloemen en kalebassen tussen gepoot, leve de lol.

Er waren ook subtielere verrassingen. In een natte hoek van de tuin waterdrieblad en moerasvergiemenietjes en overal ogentroost. Heel veel vingerhoedskruid en wilde margrietten. Korenbloemen, mooie ijle riddersporen en wolken blauwe jakobs ladder. Toen ons enige judaspenninkje bloeide zat daar 1 oranjetipje op (het vlindertje waarnaar we in Zoetermeer hunkerden); later op de meeverhuisde damastbloemen nog een paar. De "gele lissen" langs de vijver bleken lilablauw te zijn en de waterlelie, die met bedenkelijk rood blad was opgekomen, bloeit lekker toch wit, zoals het hoort, met een blosje.

Soms lijken er turkooizen sprietbloemen op de vijver te drijven. Als er dan een kikker opaf glijdt, geniepig als een krokodil met alleen die oogjes boven water, stuift zo'n bloem uiteen. Dan blijken het waterjuffers te zijn die met z'n allen aan het eitjes leggen waren. Ook werd duidelijk wie dit voorjaar alle kikkervisjes hebben opgevreten: monsters uit de diepte, die met tientallen uit het water kwamen kruipen. Om daar te veranderen in uiteenlopende modellen libel: lange dunne bruine, korte brede gele, en blauwe in dezelfde vorm, maar dan met een gepoederd lavendelkleurig achterlijf. Heel sjiek, op die blauwe irissen. Ik kan er geen namen bij vinden, mijn Groot Insectenboek blijkt hooguit nut te hebben als onderzetter voor de pc monitor. Wel wist het te vertellen dat de geelgerande waterroofkevers die als roeiboten door de vijver peddelen, beschermd en zeldzaam zijn. Die moet ik dus laten begaan met hun slachtpartijen. Dat u dus maar niet denkt dat het hier het

paradijs is. De vijver blijft moddergroen, de perzik in de kas lijdt aan spint en uit de eikebomen vallen vieze teken. De bralvinken in het bos eindigen godbetert ieder regeltje dat ze zingen met "tsjakkaaa!" en er vliegt een behoorlijk enge hoornaarwesp rond die ons af en toe het huis in jaagt. Echt, daar in het westen woont u veel veiliger.

De meeste vogelnestjes in de tuin worden gesloopt door het rode buurkatertje, met zijn lieve witte befje en zijn grote verbaasde ogen. De kerkuilen in de hoge schuur hiernaast hebben vijf jongen die ook niet vegetarisch opgroeien; geen muis is zijn leven zeker. De muizen lijken daar niet wakker van te liggen, ze zijn hondsbrutaal en lopen zowat over je voeten. Maar we zien ze nogal eens een klaproos omhalen om maanzaad te snoepen, misschien zijn ze voortdurend stoned? En ach, vorig jaar zijn alle uilskuikens uit het nest geroofd door een steenmarter.

Met de nestkastvogels is het gelukkig goed gegaan. Twee kastjes waren bewoond door ringmussen, een door koolmezen, een grote door boomklevers en het balkonmodel door gekraagde roodstaartjes. Alles is inmiddels uitgevlogen. 27 Mei, na dik drie weken in hun kast, zaten de jonge boomklevertjes ineens in de dakgoot. Volmaakte evenbeeldjes van hun ouders en ze konden meteen perfect vliegen. Ze verwenen met pa en ma in het eikenbos en we hebben ze nooit meer teruggezien. 13 juni vlogen de roodstaartjes uit, maar dat waren nog echt stuntelige kuikens die helemaal niet op hun ouders leken. Toen konden we de familie eindelijk eens goed zien, want de jongen werden nog dagenlang op de grond gevoerd.

Wil ik voorts nog de koekoek vermelden, die we horen vanuit de bomen bij de Ruiten Aa aan de overkant, en de wielewaal die soms een potje komt dudelijowen maar zich zelden laat zien. Er is trouwens ook een klein geel vogeltje dat hem verraderlijk echt nadoet; misschien is onze wielewaal gewoon een spotvogel.

In het panorama voor het huis (weer zichtbaar nu de beukenhaag onthoofd is) zien we het koren geel kleuren en de aardappelvelden roze en wit bloeien; soms loopt er een ree doorheen.

En vorige week donderdag, diezelfde dag van de roodstaartjes, stapten 's avonds laat onverwachts Sigrid en Willem binnen. Zij pronkend met een fonkelende ring, hij met een roos voor mij, "als dank voor mijn dochter". Ze gaan trouwen! Traantjes weggepinkt en champagne gedronken. Heerlijk om je kind zo in de wolken te zien. Dit wordt de eerste echte bruiloft in de familie en we hebben nu toch, dacht ik zo, wel een tuin waar een bruiloft in past.

De grote gruwelconifeer is inmiddels omgehakt en uitgespit, er komt een lijsterbes voor in de plaats, en Peter gaat beginnen aan de bouw van een prieel. Dan kan het bruidspaar straks droog staan, in de tuin. Mocht het jonge stel andere plannen hebben (en dat zal best wel) dan is zo'n priel ook plezierig om beschut buiten te eten, dit tot behoud van Het Vakantiegevoel.

Grout'n oet Grunnen,

17. Natuur en milieuagenda Zoetermeer

Coördinatie door De Soete Aarde, centrum voor natuur en milieu.

Deze agenda komt 4x per jaar uit.

Internet: www.zoetermeer.nl

Opgave van excursies voor vierde kwartaal vóór 15 september 2002

E-mail: M.J.Kester@zoetermeer.nl

Openingstijden: dinsdag 15.00 - 17.00 uur en woensdag 12.00 - 15.00.

En op telefonisch afspraak. In vakanties gesloten.

De agenda is voor het Kwartaalblad aangevuld met de excursies van Bomen Overleven

Tijd		Activiteit	Verzamelen	Kost	Organisatie
wo/ za/ zo	14.00 - 16.00	Pony- of ezelenrijden	Stadsboerderij De Balijhoeve	€ 0,45 per rit	De Balijhoeve 3620832
	1 apr- 15 sep	Project Natuur in beeld; In 2002 thema Vlinders; zie voor activiteiten op www.zoetermeer.nl	www.zoetermeer.nl klik op natuur en groen; klik op natuur in beeld		NME 3469818/3469662

juli		Activiteit	Verzamelen	Kost	Organisatie
di	2-jul 18.30 - 20.00	Open avond op de wijktuin Broekwegzijde	Wijktuin Broekweg	gratis	NME 3469534
di	2-jul 19.00 - 21.00	Open avond op de wijktuin Zegwaartseweg	Wijktuin Zegwaartseweg	gratis	NME 3469534
wo	3-jul 18.30 - 20.00	Open avond op de wijktuin in Rokkeveen, Delftsewallen en Noordhove	Wijktuin Rokkeveen, Delftsewallen en Noordhove	gratis	NME 3469534
do	4-jul 19.00 - 20.30	Open avond op de boerderijtuin bij de stadsboerderij De Balijhoeve	Boerderijtuin	gratis	NME 3469534
do	11-jul 18.30 - 19.30	Open avond op de tuin bij de basisschool Triangel	tuin bij de Triangel	gratis	NME 3469534
do	11-jul 20.30	Excursie Gierzwaluwen in het Dorp	Molen de Hoop, 1 ^e stationsstraat	gratis	IVN 3167129
vr	12-jul 10.30 - 14.30	Fietsexcursie in het Groene Hart bij droog weer	Jachtwerf 2 Zoetermeer	gratis	Bomen Over Leven aanmelden bij Pon Ruiter 079 3434032
za	13-jul 14.00	Hartje zomer in Park Rozenrust met Ria Hoogstraat en Charlie van Marrelo	Parkeerterrein Park Rozenrust, Veursestraatweg 102A, Leidschendam, bus 45 halte Rozenrust		Bomen Over Leven/IVN
zo	14-jul 13.30	Insecten/vlinderexcursie	Hoek winkelcentrum Buytenwegh/Muzieklaan	Gratis	NME 3469662

juli			Activiteit	Verzamelen	Kost	Organisatie	
zo	14-jul	14.00		Excursie Geneeskrachtige kruiden	't Westpunt in het Westerpark	gratis	IVN 3167818
di	16-jul	ca. 19.30		Feestelijke oplevering van de Benthuizer- en Noordhovenseplas Zie krantenbericht	Tent op Marotplan	Gratis	Gem Zoetermeer 3469803
Ma t/ m vr	22-jul t/m 30 aug	10.00	16.00	Dagje stadsboerderij op Het Buitenbeest, ism VTC en wijktuinkinderen tot 12 jaar	Stadsboerderij Het Buitenbeest	€ 6,-	Het Buitenbeest 3520624 aanmelden!
Ma	22-jul	21.00		Zomeravondwandeling langs de Zoetermeerse plas met Rob Wiewel	Parkeerterrein aan het einde van de Turfschipkade, wijk 25	vrijwillig	Bomen Over Leven aanmelden excursie@bomenoverleven.nl of 079 3413905 12.00-13.00 of 18.00 – 20.00 uur
wo	24-jul	20.00		Batman in Natuurpark Lelystad, Vleermuizenexcursie	Bezoekerscentrum Het Flevo-landschap in Natuurpark Lelystad		Bomen Over Leven 0320 286130
za	27-jul	14.00	15.30	Wilde planten en insecten in Park Rusthout Ria van Hoogstraat en Charie van Marrelo	Ingang bij de Noordsingel, tegenover parkeergarage winkelcentrum Leidschenhage, bus 22 of 39		Bomen Over Leven
zo	28-jul	13.00	14.00	Rondleiding in de natuurtuin	't Westpunt in het Westerpark	gratis	Natuurtuingroep 3416896/3211593
zo	28-jul	14.00		Vlinderexcursie in het Buytenpark	Ingang Snowworld	gratis	IVN 3512378
wo	31-jul	19.00		Op de fiets door rustgebieden Mijndel	Bezoekerscentrum Mijndel, Mijndelseweg 40 Wassenaar		Duinwaterbedrijf aanmelden naam, tel. Excursie en aantal personen: bezoekerscentrum@dzh.nl of http://www.dzh.nl

augustus			Activiteit	Verzamelen	Kost	Organisatie	
wo	7-aug	13.00		Excursie Lepelaarsplassen	Bezoekerscentrum De Trekvogel, Oostvaardersdijk, Almere		Stichting het Flevolandschap 0320 286130
zo	25-aug	13.00	14.00	Rondleiding in de natuurtuin	't Westpunt in het Westerpark	Gratis	Natuurtuingroep 3416896/3211593
zo	25-aug	13.00	17.00	Zomerfeest op Het Buitenbeest Met diverse activiteiten	Stadsboerderij Het Buitenbeest	Gratis	Het Buitenbeest 3520624

augustus				Activiteit	Verzamelen	Kost	Organisatie
zo	25-aug	13.30		Vlinderexcursie ikv Vlinderproject in Meerzicht	Parkeerterrein Winkelcentr Meerzicht	gratis	NME 3469662
do	29-aug	21.00		Zomeravondwandeling langs de Zoetermeerse plas met Rob Wiewel	Parkeerterrein aan het einde van de Turfschipkade, wijk 25	vrijwillig	Bomen Over Leven aanmelden excursie@bomenoverleven.nl of 079 3413905 12.00-13.00 of 18.00 - 20.00 uur

september				Activiteit	Verzamelen	Kost	Organisatie
za	7-sep	14.00	15.30	Op zoek naar insecten in Park Rozenrust met Ria Hoogstraat en Charlie van Marrelo	Parkeerterrein Park Rozenrust, Veursestraatweg 102A, Leidschendam, bus 45 halte Rozenrust		Bomen Over Leven/IVN
za	7-sep	21.00		Excursie Vleermuizen in De Leyens	NS station De Leijens Broekwegzijde	gratis	IVN 3167818
di	10-sep			Open avonden wijktuinen. Zie krantenberichten	Diverse wijktuinen	gratis	NME 3469534
wo	11-sep			Open avonden wijktuinen. Zie krantenberichten	Diverse wijktuinen	gratis	NME 3469534
do	12-sep			Open avonden wijktuinen. Zie krantenberichten	Diverse wijktuinen	gratis	NME 3469534
za	14-sep	14.00		Paddenstoelenexcursie Landgoed Rheebruggen	Beheerboerderij van 'Het Drentse Landschap' Rheebruggen 8 Ansen		Stichting Het Drentse Landschap 0592 313552 info@drentslandsc hap.nl http://drentslandsc hap.nl
zo	15-sep	13.00 - 15.30		Activiteit Ekokids thema contact Voor kinderen van 8 t/m 12 jr	Stadsboerderij Het Buitenbeest	€ 0,90 of strippenkaart	IVN H de Jong 3521056/3520624
zo	22-sep	13.00		Rondleiding in de natuurtuin	't Westpunt in het Westerpark	Gratis	Natuurtingroep 3416896/3211593
zo	22-sep			Autovrije zondag Zie krantenberichten			
di	24-sep	9.10		Langere wandeling Amsterdamse waterleidingduinen	NS-station Voorweg richting Den Haag	Ja, reiskosten, koffie ed	IVN 3512378

september			Activiteit	Verzamelen	Kost	Organisatie
za	28-sep	11.00	Kinderexcursie in de duinen bij Kijkduin met of zonder ouders of hond	Ingang Atantic Hotel in Kijkduin	vrijwillig	aanmelden bij m.d.spruijt@zonne.t.nl of 070-3292937
za	28-sep	6.00	Excursie Lauwersmeergebied	ParkeerterreinWinkelc Meerzicht	vervoerskosten	Aanmelden voor 14/9 3617678/3163631
zo	29-sep	14.00	Excursie "Natuur in de wijk" De Leyens"	NS-station De LeyensBij wandelbord NoordAa-route	gratis	IVN 3167818

18. Namen

REDACTIE KWARTAALBERICHT

Taeke M. de Jong (3516599)
Marsmanhove 2 2726 CM Zoetermeer
Email T.M.dejong@bk.tudelft.nl

Kopij kan daar worden ingeleverd op floppy (platte tekst of Word).

Inleverdatum oktobernummer: eind september 2002. Geschreven of getypte tekst een maand vóór deze datum inleveren.

Auteurs

Evelien van den Berg-den Hertog 079-3213445
Hans Bieze 079-3421351
Rob Bolle 079-3317697
Lodewijk van Duuren 079-3214149
Annet de Jong 079-3422924
Taeke de Jong 079-3516599
Tilly Kester 079-3412605
Marjan Ketting 079-3211729
Marco Lurks 079-3510523
Jan Parmentier 079-3162672
Ben Prins 079-5931749
Fred Reeder 079-3213612
Ellen Teunen 079-3219711
Ies Voogd 079-3213152
Johan Vos 0182-524726
Peter van Wely 079-3520414

19. Ik wil ook lid worden

van de Natuurgroep Zoetermeer

- > als algemeen lid á € 15,- per jaar
- > als huisgenoot-lid á € 10,- per jaar
- > als donateur á € 5,- per jaar

Donateurs krijgen éénmaal een kwartaalbericht.

.....
naam

.....
adres

.....
postcode

.....
telefoon

.....
Email

.....
handtekening

Kopij of opgave verzenden naar: Marsmanhove 2 2726 CM Zoetermeer